

ZDENĚK JAROŠ

Jihlavská měšťanská heraldika — 1. část

Významné místo v české heraldice zaujímá heraldika měšťanská. Přes toto konstatování je u nás poměrně málo zpracovaná a zhodnocená, třebaže je významným ukazatelem stavu určité společnosti měst příslušné doby. Vždyť spolu s genealogií jednotlivých měšťanských rodin nám může značně pomoci při sledování a vyhodnocování těch nejobecnějších politickoekonomických vývojových proměn společnosti a zároveň jako součást historického dění pomáhá odhalovat zákonitosti dějinného vývoje a postavení určité společenské třídy.

Naše města jako nová ekonomická centra s významným ekonomickým potenciálem se formují v průběhu 13. století. Není smyslem naší studie sledovat celý převratný proces vytváření městských celků, důvody a společenský dopad vzniku měst. Konstatujme pouze, že jedním z nejvýznamnějších českých měst vzniklých v polovině 13. století bylo královské horní město Jihlava. Obrovské bohatství, které městu přinášela těžba stříbra, se prakticky koncentrovalo do rukou několika mála rodin — patriciátu. Ten spolu se střední vrstvou představovanou řemeslníky a nejchudší vrstvou — městskou chudinou tvořil společenstvo městské feudální společnost. Činnost a zájem patriciátu brzy překročila obvod města a důlní podnikání a realizovala se jednak v dálkovém obchodu a jednak v zakupování půdy. Právě tento jev způsobil, že se majitelstvím statků dostávali na úroveň drobné a později zemskodeskové šlechty. Bohatí patriciové, kteří většinu šlechty mnohonásobně převýšili svými majetky a bohatstvím, se snažili vnějškově vyrovnat šlechtě i tituly a erby. V okolí Jihlavy známe celou řadu případů, že původně jihlavští měšťané se zakoupením vsí, statků dostávali anebo získávali šlechtické tituly a znaky. Ještě v průběhu 14. století jsou to příkladně Schoberové (významní horní podnikatelé v Jihlavě a Kutné Hoře), kteří vlastnili značný nemovitý majetek mimo Jihlavu (Vílanec, Popice aj.), Schönmeltzerové [pozemky u Heroltic, Vílanec, Hosov, Beranovec, u Dlouhé stěny aj.], Holcové-Rudoltové [Hybrálec, nemovitosti v Hruškových Dvorech, v dnešních Dřevěných Mlýnech aj.], Vogelové (Vílanec atd.) a především Pilgramerové (v průběhu 14. století získali Otín, Cerekvičku, Čížov, Loučky, Popice, Rantířov, Rosice, část Vílance, dvůr Sandhöfel — dnes Bedřichov, v samotné Jih-

lavě drží od r. 1373 dědičně rychtu ap.). Pečetě těchto rodin mají v této době již jednoznačně heraldickou, znakovou podobu, tj. je zde štít se znamením, klenotem i přikryvadly. U řady dalších jihlavských patricijských rodů soudíme na nějaký stupeň šlechtictví vyjádřený vlastním znakem, jako u nesmírně bohatých Bavorů, Adamů, Haasů (žili i v Brně), Eberhartlů a dalších.

Velmi zajímavé je sledovat tyto rody v souvislosti se změnami politicko-ekonomickými poměry konce 14. a začátku 15. století, čili v době, kdy i západní Morava je zmítána obrovskými vnitrosociálními problémy vnějškově se projevujícími bratrovraždou válkou markrabat Jošta a Prokopa. Jihlava stojí jednoznačně na straně Jošta, kterého po všech stránkách podporuje. Proto její majetky i majetky jejích měšťanů velmi trpí ničivými loupežnými nájezdy svých odpovědníků, kteří vesměs straní Prokopovi. Vidíme, jak je ničen prosperující jihlavský dálkový obchod, soustavné přepadávání obchodníků s jihlavským zbožím vede až k úplnému finančnímu krachu i těch nejbohatších, jako tomu bylo příkladně v případě zhroutení velkého jihlavského kupeckého domu Hensela Adama v r. 1419. Zároveň jsme svědky, že v této době většina nejstarších jihlavských patricijských rodin se dostává do nejrozličnějších finančních problémů, které ji nutí prodávat svá venkovská zboží a postupně odcházejí i z jihlavského politického života. Některé rodiny se propadají na společenském žebříčku, jiné odcházejí z Jihlavy, další vymírají. V průběhu 15. století, po husitských válkách, se formuje v Jihlavě nová generace patriciátu, který se rekrutuje především z řad bohatých sladovníků, ale i z řemeslníků. Antagonistické vztahy uvnitř jihlavské společnosti, projevující se skrytým i otevřeným bojem o moc ve městě, o místa v městské radě ovládané sladovníky propukajícím již tzv. povstáním cechů v r. 1391 a vrcholícím v letech 1520—1524, byly typickou ukázkou nástupu nových rodin k moci. Tehdy se uskutečnila reforma městské samosprávy, byly vytvořeny tři městské rady a zajištěno zastoupení řemeslníků. Do popředí jihlavského veřejného života se dostávají nové rodiny: Leupoldové, Šmilauerové, Stubikové, Lídlové aj., kteří většinou ovládají zároveň i nejbohatší jihlavské cechy.

Přes četné katastrofy postihující město v 16. století, znamená toto období pro Jihlavu jeden z jejích politických, ekonomických i kulturních vrcholů. Město je ničeno požáry, obyvatelstvo oslabováno morovými epidemiemi, přesto jeho ekonomický potenciál umožňuje vždy rychlou obnovu a restauraci. Gotická Jihlava mizí a na jejím místě vzniká nové město, tentokrát již renesanční, které patří mezi nejvýstavnější a nejkrásnější českomoravská města. V duchu nové ideologie, humanismu, vědomí si svého mocenského postavení, získávají členové bohatých řemeslnických rodin za různé zásluhy znaky, predikáty i šlechtictví. Tak příkladně kloboučník Mikuláš Glenk půjčuje císaři Maxmiliánovi II. značnou částku. V tomto období se opět setkáváme s jevem získávání statků jihlavskými měšťany, které podmiňovalo jejich nobilitace. Byli to třeba Mackové, Grýnové, Hordárové, snad i Beránkové aj.

Naše práce je zaměřena především na jihlavskou měšťanskou heraldiku 16. století, ale všímá si povyšování jihlavských měšťanů i v 17. století, kdy se způsoby získávání šlechtických titulů dosti mění. Tehdy se dostává do Jihlavy i řada úřednické šlechty, která je v souvislosti s postupující centralizací veřejné správy jmenována přímo panovníkem a v Jihlavě zastává vysoká místa i v městské správě. Členové této nově příchozí šlechty se často v Jihlavě usazují, a proto

jsou v naší studii prezentováni (Kornritter z Erenhalmu, Ruprecht, Löwenfels, Saal z Dulichova aj.). V 18. století zaznamenáváme kromě toho řadu povýšení za osobní zásluhy (Prokop z Lilienwaldu — lékař a poštovník, Sagar — krajský fyzik, bratři Steinové — významní vzdělanci, bratři Zebové — obchodníci suknem atd.).

Zaměříme-li se podrobně na některé popsané rodiny, můžeme vysledovat jejich politický vzestup i úpadek, především po Bílé hoře (Haidler z Boříšova aj.). A naopak, i z naší genealogie lze vysledovat úplatnost, karierismus i bezohlednost a servilnost nových vládců Jihlavy v době protireformace (Haidler z Bukové).

Při zpracování tématu jsme se setkali s celou řadou zajímavých problémů, které by si zasloužily vlastního zpracování. Je to příkladně problematika národnostní. Zde je třeba jednoznačně konstatovat, že v průběhu námi sledovaného období jsme se nesetkali s projevy nacionalismu. Většina příjmení, jak se ustalovala v průběhu 14.—16. století, je u městské šlechty v Jihlavě německá, ale o vzájemné tolerantnosti svědčí třeba častá ryze česká křestní jména, mající dokonce i českou podobu (Waczlaw, Pawel, Jan, Jan Nepomuk). Mezi erbovníky a městskou šlechtou v Jihlavě však najdeme i řadu typických příjmení: Macek (pův. Macků), Michek z Radostína (pův. Michků), Prokop Skalka aj. Z etymologického hlediska by si jistě zasloužila pozornost i jména, která viditelně z češtiny pocházejí: Pable — Pavel, Gosko — Kostka, Ziulach — Čulák. Je samozřejmě velmi diskutabilní soudit z formy jména na národnost. V 16. století je většina jmen latinizována nebo dokonce překládána do latiny (Neumayer — Novillianus). Proto ani my se nesnažíme překládat jména za každou cenu, ale snažíme se používat běžně používané formy jmen (ponecháváme Šmilauer, nepíšeme Šmilovský).

Dalším problémem je jihlavský původ rodiny. Snažili jsme se vyhledat v uvedených archivních pramenech nejstarší informaci o jejich příslušnících. Je samozřejmé, že je zde nebezpečí (především u jmen z 14. a 15. století), že se může jednat o úplně jinou rodinu stejného nebo vizuálně podobného jména. U značného procenta popisovaných rodin zatím nelze zrekonstruovat její přesnou genealogii. Velké komplikace vznikají také u rodin stejného jména rozlišující se predikátem. Už v heuristické fázi jsme zjistili velké nesrovnalosti, které při hodnocení pramenů ukázaly, že už staří jihlavští kronikáři a později historikové (Marzy) často příslušníky těchto rodin zaměňovali (Lídl z Lídlova — Lídl z Myslova, Pauspertl z Drachentálu — Pauspertl z Lilienfeldu, Waidhofer z Adlersbergu — Waidhofer z Ptačí hory nebo dokonce Krumb — Krum).

Jinou otázkou je otázka predikátů jihlavských šlechtických rodin. Většina z nich je vyložene čestných, umělých, které nemají původ v pomístních jménech (z Greifenberka, z Rosenfeldu, z Löwentálu, z Liliensfeldu ap.). Řada jiných však vychází z konkrétních názvů majetků nebo míst na Jihlavsku (ze Šarfgrábů, z Čížova, ze Starých Hor, z Winterberku, ze Smilova, ze Sitzenhofu atd.). Uvedme ještě, že jeden predikát se objevuje u dvou různých rodin (Gosko ze Sachsentalu — Faustgros ze Sachsentalu).

Při studiu archivních materiálů jsme narazili na desítky exemplářů osobních značek jihlavských měšťanů. Tyto značky — merky se objevují nejen na desítkách pečeti, ale mnohé z nich i na řadě jihlavských domů. Jistě i ony by si zasloužily podrobnějšího zkoumání i vlastní studii.

Žajímavým momentem je i sledování různosti původního zaměstnání příslušníků jihlavské městské šlechty a erbovníků. Ponejvíce se objevují příslušníci nejbohatších řemeslníků, ale výjimečně zjistíme i další. Tak je zde sladovník — braseator, pannifex — soukeník, kloboučník — pileator, obchodník — mercator, ale i cínař, konvař, zvonař, lazebník, řezník, městský písař, městský fyzikus, stavitel, zlatník, komíník aj. Tito řemeslníci byli obvykle i rozhodujícími osobnostmi příslušného cechu a obvykle (především v 16. století) členy městské rady a soudu.

Hodnotíme-li celý soubor jihlavských znaků z hlediska heraldického, najdeme zde uplatněny téměř všechny heraldické jevy a pravidla. Vedle heraldických figur, dělení, dělení kosmé i šikmé, štípení, břevna, krokev, hrot atd. zde nalezneme širokou škálu obecných figur. A to jak přirozených, tak i nadpřirozených (lev, orlice, levhart, člověk a části těla včetně ozbrojených, liška, jelen, ježek, beran, zajíc, kůň, labuť, havran, sokol, čáp, jeřáb, had, kohout, pštros, papoušek, ještěrka, heraldická růže, lilie, šťovík, jetelový list, hrozen, jabloň, klas, snop, věnec, ostrev, parohy, meč, kopí, šíp, hvězda, měsíc, žebřík, sloup, kotva, podkova, cep, kříž, dýka, meč, koruna, klíč, kladivo, kámen, rendlík, granát, dům, kostel, hradba aj., z nadpřirozených: orel, gryf, drak, jednorožec).

Štíty jsou jednoduché (z Ebrharce), čtvrcené (Castrin ze Švanova, Ertel z Krelova atd.), čtvrcené se srdečním štítkem (Freisleben z Bišofshofenu, Haidler z Bukové aj.) i o devíti polích (Štubík z Kynygštejna). Co se týká jejich tvaru, vyskytují se zde značně rozličné: od gotických (Pilgramerové), přes různé renesanční kartuše až po barokní opět různých tvarů. My jsme byli nuceni pro zjednodušení tisku zvolit jednotný tvar štítu a prakticky jednotný tvar přikryvadela (pokud není v popisu uvedeno jinak). Přílby se vyskytují prakticky ve dvou typech: kolčí a otevřená s mřížkou, ta většinou s monile. Některé přílby mají točenici, většina korunu.

V jihlavské heraldice najdeme časté polepšování štítů, především v 17. a 18. století, které dokládá ekonomický a společenský vzestup příslušné rodiny. Mnohé rodiny, kdysi jihlavští řemeslníci, lze sledovat od pouhého erbovnictví, přes získání šlechtictví až po získání vysokých stupňů v šlechtické hierarchii (Štubík z Kynygštejna, Haidler z Bukové, Kielmann z Kielmannseku, Kressl z Kvaltenberka, Pachta z Rajova, Riesenfelder z Riesenfeldu, Šmidgrabner z Lusteneku, Šenovce z Ungersverdu). Setkáme se zde i s pojmem přijetí ke znaku a predikátu (bratři Šindelové a Rudoltové přijali ke svému erbu Kašpara Pštrose a Jakuba Dornkreila aj.). Setkáme se zde i se spojováním erbů (Daniel Freisleben z Bišofenu spojil svůj erbs Janem Matyášem Glauchauem z Tržní Kamenice).

Naše studie zachycuje částečnou genealogii a heraldiku 90 rodin či jedinců, kteří byli jihlavskými rodáky nebo se za svého pobytu ve městě významně zapisali do jeho historie. Z technických důvodů jsme museli celou práci rozdělit do několika částí, které budeme postupně otiskovat. Nekladli jsme si za cíl zpracovat vyčerpávající studii o jihlavských erbovních a šlechtických rodinách. Šlo nám o to, ukázat na krásu městské heraldiky a na její přínos jako pomocné historické vědy obecné historiografii. Při zpracování jsme vycházeli ze současného stavu znalostí a bádání této specifické disciplíny. Vždyť teprve v současné době dochází k systematickému zpracování a odbornému zhodnocování obrovského fondu OA v Jihlavě, našemu hlavnímu zdroji informací a hlavní pramenné

základně. Proto se dá předpokládat, že naše práce bude vbrzku postupně doplňována, aby tak zase zmizelo jedno bílé místo v tak pestrých a zajímavých dějinách Jihlavy.

P o z n á m k a : Z technických důvodů uvádíme přehled pramenů a literatury před vlastní prací. Jednotlivé prameny označujeme číslem, ke kterému připojujeme v odkazech příslušnou stránku, svazek, foliant nebo další vysvětlivky.

Kresby znaků provedla akad. malířka Irena Wágnerová z Prahy.

PRAMENY A LITERATURA

SOA Brno

A 3 Stavovské rukopisy

1. I—45 Kniha pánův rytířstva Markrabství moravského od léta 1628
G 12 Cerroniho sbírka
2. I—24 Denkmäler des patrizischen Adels in der königlichen Stadt Iglau gesammelt und geordnet von Johann Peter Cerroni 1787
3. II—223 Kniha přijímání do rytířského stavu Moravského markrabství (do r. 1628)
4. II—243 Vestigia nobilitatis Iglavenae scil. insignia gentilitia virorum nobilium, qui Iglaviam... variis monumentis collecta a Joh. Heinr. Marzy chalcoglypte Iglaveno Anno MDCCLXXI
5. II—398 Wappen und Grabinschriften Iglauer Adeliger Familien

OA Jihlava

fond Městská správa odd. Úřední knihy a rukopisy

6. Cechy — inventář
7. Městské knihy
8. Rejstříky a městské sbírky
9. Rychtářské knihy
10. odd. Listiny
11. odd. Zlomky starých registratur
12. fond Písemná pozůstalost — Marzy
Familiae nobilis Iglaviae
13. fond Písemná pozůstalost — Prusíkové
14. fond Písemná pozůstalost — Sterly
15. fond Drobné pozůstalosti jednotlivců
Frühauf-Politzerova kronika

Muzeum Vysočiny Jihlava

16. B 7890 Wappen des Iglauer Patrizieadels (knihovna MV)
17. Ji—20/B/120/1—51 Soubor fotokopí jihlavských měšťanských znaků
18. Moravské zemské desky — kraj Brněnský, II. (1480—1566), Praha 1950, III. (1567 až 1641), Praha 1957

19. Ottův slovník naučný, 1—28, Praha 1888—1909
20. Riegrův slovník naučný, 1—10, Praha 1860—1873
21. Altrichter, Anton, *Dörferbuch der Iglauer Sprachinsel*, Iglau 1924
22. Altrichter, Anton, *Heimatsbuch der Iglauer Volksinsel*, Iglau, 1. vyd. 1921, 2. vyd. 1940
23. Altrichter, Anton, *Die Iglauer Neubürger 1360—1649 nach Beruf, Herkunft und Volkszugehörigkeit*, Zeitschrift für sudetendeutsche Geschichte 2/1938, 91—112
24. Dobíáš, Josef, *Dějiny královského města Pelhřimova a jeho okolí I*, Pelhřimov 1927
25. Dobíáš, Josef, *Německé osídlení ostrůvku jihlavského*, Časopis archivní školy 8/1931, 1n
26. Doerr, August, *Der Adel der Böhmischen Kronländer*, Prag 1900
27. d'Elvert, Christian, *Geschichte und Beschreibung der königlichen Kreis- und Bergstadt Iglau in Mähren*, Brünn 1850
28. Fried, Jan, *Česká kaple a čeští kazatelé v Jihlavě*, VIII. výr. zpráva gymnasia v Jihlavě, 1927
29. Halla, Ludwig, *Wappen Iglauer adelige Patrizier*, Sudetendeutsche Familienforschung 6, 1933—1934, 58—62, 101—103, Aussig (Ústí n. L.)
30. Halla, Ludwig, *Wappen Iglauer Adelsgeschlechter*, Igel-Land (příloha Mährischer Grenzbote), 2. sv. 1934—1935, 211—278, 3. sv. 1936—1937, 8—64
31. Hosák, Ladislav, *Historický místopis země Moravskoslezské*, Brno 1938
32. Hoffmann, František, *Historický kalendář*, Jihlava 1956
33. Hoffmann, František, *Jihlava v husitské revoluci*, Havlíčkův Brod 1961
34. Hoffmann, František, *Jihlavská pevnost*, Historie a vojenství 1965, 185n
35. Hoffmann, František, *Listy a obrazy z minulosti Jihlavy*, Havlíčkův Brod 1958
36. Hoffmann, František, *Nové listy a obrazy z minulosti Jihlavy I*, Brno 1967
37. Hoffmann, František, *Místopis Jihlavy 1425—1442 — rukopis*
38. Janáček, Josef, *Města v českých zemích v 16. století*, Hospodářské dějiny 4, 1979, 165n
39. Kavka, František, *Majetková, sociální a třídní struktura českých měst v 1. pol. 16. století ve světle knih a rejstříků městské dávky*, Sborník historický 6, 1959, 253n
40. Kolář, Martin — Sedláček, August, *Českomoravská heraldika*, I—II, Praha 1902, 1925
41. kolektiv, *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*, 1—5 (7), Praha 1981—1986
42. Kolowrat, Zdeněk, *Náhrobky a epitafy v pražských kostelích. Chrám sv. Tomáše v Praze III*, Časopis Rodopisné společnosti československé 3, 1931, 2—3, 71, obr. e na tab. 2 č. 13
43. Král von Dobra Voda, Adalbert, *Der Adel von Böhmen, Mähren und Schlesien* Prag 1904
44. Král z Dobré Vody, Vojtěch, *Heraldika*, Praha 1900
45. Leupold von Löwenthal, Martin, *Chronik der königlichen Stadt Iglau (1402—1607)*, ed. Ch. d'Elvert, Brno 1861
46. Leupold von Löwenthal, Petr Arnošt, *Memorabilien-Buch für die Stadt Iglau I*, Písemná pozůstalost rodu Leupoldů v OA Jihlava
47. Marek, František, *Jihlavští humanisté*, Jihlava, b. l.
48. Míka, Antonín, *Obecné tendence hospodářského vývoje v 2. pol. 16. století*, Časopis Matice moravské 90, 1971, 262n

49. Palivec, Václav, *Minimum pro rodopisce a heraldiky*, Praha 1970
50. Petrides, Josef, *Alte Iglauer Mühlen*, Igel-Land (příloha Mährischer Grenzbote) 3, 105n
51. Petrides, Josef, *Iglauer Gassennamen im 15. und 16. Jahrhundert*, Igel-Land 1, 176n
52. Petrides, Josef, další články v Igel-Landu
53. Pilnáček, Josef, *Staromoravští rodové*, Wien 1930
54. Pilnáček, Josef, *Neznámé rody a znaky staré Moravy*, Brno 1983
55. Příbyl, Alois, *O znacích několika českých a moravských rodů*, Heraldika 9, 1976, 1—2, 35—36, obr. e na tab. VII, č. 1, s. 37, pozn. 24
56. Megerle von Mühlfelat, J. G., *Österreichisches Adelslexikon des 18. und 19. Jahrhunderts*, I—II, Wien 1822—1824
57. Ruby, Franz, *Alte Iglauer Familien- und Gassennamen*, Deutscher Volkskalender für die Iglauer Sprachinsel 22, 1908, 142n
58. Sedláček, August, *Hrady, zámky a tvrze království Českého*, 1—15, Praha 1882 až 1927
59. PRP (Pokorný, Pavel R.), *Martin Bacháček z Nauměřic*, Erbovní sešity 11, 45—46, 1971
60. Schenner, Franz, *Beiträge zur Geschichte der Reformation in Iglau*, Zeitschrift des deutscher Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens 15—17, 1911—1913 a zvl. otisk
61. Schimon, Anton, *Der Adel von Böhmen, Mähren und Schlesien. Ein alphabetischen geordnetes Verzeichniss der sämtlichen böhmischen, mährischen und schlesischen Adelsfamilien aller Grade*, Böhm. Leipa 1859
62. Schramm, Wilhelm, *Zur Geschichte des patrizischen Adels der Stadt Iglau*, Vaterländische Denkwürdigkeiten I, 110—117, Brünn 1906
63. Schwab, Emanuel, *Alt-Iglau, Der Heimatbrunnen* 8, Iglau 1924
64. Schwab, Emanuel, *Wehrwesen im Mittelalter*, Zeitschrift des deutscher Vereines für die Geschichte Mährens und Schlesiens 43, 109n 1941
65. Schwarzenberg, Karel, *Heraldika*, Praha 1941
Siebmachers grosses und allgemeines Wappenbuch
66. Kadich, Heinrich v. — Blažek, Conrad, *Der Mährische Adel*, Nürnberg 1899
67. Meraviglia Crivelli, Rudolf Johan Graf, *Der Böhmisches Adel*, Nürnberg 1886
68. Sirotek, Jiří, *Univerzita Karlova a její erbovní rektori*, Jílovská mínucí 1978, 42 až 43, obr. e 1
69. Slováček, Zdeněk, *Kohout v české heraldice*, Zprávy genealogické a heraldické společnosti 3, 1980, obr. e, v Zásobníku s. 77, č. 220
70. Štorm, Břetislav, *Kniha kreseb*, Praha 1939
71. Štorm, Břetislav, *Úvod do heraldiky*, Praha 1940
72. Válka, Josef, *Česká společnost v 15.—18. století. I. Předbělohorská doba*, Praha 1972; *II. Bělohorská doba. Společnost a kultura manýrismu*, Brno 1983
73. Winter, Zikmund, *Dějiny řemesel a obchodu v Čechách v XIV. a XV. století*, Praha 1906
74. Wurzinger, Franz, *Einige Familien des Iglauer Patrizieradels*, Deutscher Volkskalender für die Iglauer Sprachinsel 22, 1908, 122n
75. Zenger, Zdeněk, *Česká heraldika*, Praha 1978
76. Zenger, Zdeněk, *Heraldika*, Praha 1972
77. Zödl, Valentin, *Denkwürdigkeiten der Stadtpfarrkirche St. Jacob in Iglau*, Iglau 1881

1. ALBRECHT

(von Albrecht)

V Jihlavě se uvádí: 1571 Jakub (+ 18. 7. 1616 v 77 letech¹; 41 let radní), 1573 Matyáš (purkmistr a horní písař²; 20 let radní; žena: Marta N., vdova po Václavu Šmilauerovi, žila ještě 1604), 1635 Jan (+ 16. 6. 1646³; 11 let radní), 1657 Michal (+ 19. 7. 1698⁴; 11 let radní; 1657 se uvádí ve Znojmě⁵; 23. 3. 1686 prodává v Jihlavě statek Sparrwald⁶), Albert Michal (+ 19. 6. 1699 v 64 letech; 24 let radní⁷). Není známo, kdo a kdy získal znak.

Znak: Dělený štít. V horní polovině doprava krácející lev se zdviženým ocasem. V dolní polovině 3 kosmá břevna. Nad štítem kolčí přilba s točenicí, na ní klenot: 2 buvolí rohy. Barvy nejsou známé.

PPRAMENY A LITERATURA: 1 — 45/310; 2 — 62/110; 3 — 2/1; 4 — 2/1; 5 — 10/795; 6 — 21/231; 7 — 2/1; dále: 5/1; 4/1; 12/35; 54/2; 29/211/1934; 16/1; 17/1; 11/I—40.

2. BREITNIKL Z CORNŠTEJNA

(Braidnickel, Braidtnickl, Preitnikl, z Zornštejna, v. Zornstein, z Cornštýna)

Zornstein: poprvé 1508, původně statek, pak louka a zahrada na Brtnickém předměstí proti Dlouhé stěně. V r. 1628 se uvádí pod vrchem Rudný rybník Breitnikl-
teich.

V Jihlavě se uvádí: jihlavská soukenická rodina; 1538 Matyáš (žena: Kateřina¹; děti: Řehoř, Izák, Dorota²), 1543 Prokop (soukeník³), Lukáš 1595 (1597 svědek závěti B. Dornkreila⁴), 1600 Vít (obchodník, odešel do Třebíče⁵), 1601 Jiří (Georg⁶), 1632 Matyáš ml.⁷, 1630 Baltazar Ignác (+ 7. 4. 1656⁸; 32 let radním a primátorem; 8. 10. 1636 získává šlechtictví a predikát⁹); 1657 Jan František (doktor práv¹⁰); 1659 Bohumír (Gottfried, měšťan¹¹).

Znak: V patě černého štítu trojvrší. Na něm lev vpravo, který drží v předních tlapách kus skály. Nad štítem otevřená přilba s korunou. V klenotu rostoucí lev ze znaku. Přikryvadla černá a zlatá.

PRAMENY A LITERATURA: 1 — 2/2; 2 — 2/2; 3 — 2/2; 62/110; 4 — 11/I—3b; 5 — 2/2; 62/110; 6 — 2/2; 7 — 2/2; 8 — 2/2; 9 — 26/118 (SB 48, fol. 367); 10 — 2/2; 11 — 2/2; dále: 16/2; 17/2; 30/211/1934; 52/187/1929; 29/59; 12/29; 43/307; 54/173; 4/2; 5/2.

3. CAMPION Z ARENY

(von Arena)

V Jihlavě se uvádí: 1697 František (Franz, + 1734; 1697 se přistěhoval z Verony¹; sladovník a obchodník; velký ctitel jihl. jezuitů, 1717 nechal svým nákladem vyzdobit a dokončit výmalbu jezuit. kostela a zároveň pokrýt věže plechem; pochován tamtéž v kryptě, po + jeho ženy přechází celý majetek na jihlavské jezuity²); 1735 Petr (Peter; kominík, přistěhoval se 1735 také z Verony³). Není známo, kdy a jak získali znak a šlechtictví.

Znak: Nestejně dělený štít: horní pole (1/3) je zlaté. V něm černá rozkřídlená orlice s červenou zbrojí. V dolním červeném poli v patě štítu zelené trojvrší, na něm stojí zlatý žebřík držený z obou stran vztyčenými stříbrnými lvy. Nad štítem otevřená přilba s korunou. V klenotu černá rozkřídlená orlice ze znaku. Přikryvadla vpravo zlatočerná, vlevo stříbrnočervená.

PRAMENY A LITERATURA: 1 — 52/131/1932; 2 — 2/3; 62/111; 3 — 52/131/1932; dále: 30/53/1934; 16/3; 17/3; 4/3; 5/3; 77/29.

4. CASTRIN ZE ŠVANOVÁ

(ze Švanau, von Schwanau, von Schwannau, ze Schwanau)

V Jihlavě se uvádí: 1749 Jan Bedřich (nar. 7. 10. 1696 v Selz; děd Karel žil 1689 ve Vídni; otec Kryštof Bedřich, matka Rosanna N.; manželka Marie Sofie Jana, 5 dcer — nejstarší Antonie + dvouletá 1745; 30. 3. 1730 nobilitován¹; velmi učený, stal se ředitelem dolnorakouské rytířské akademie; 1749 královským rychtářem v Jihlavě²; 14. 10. 1763 měšťanem tamtéž³; + 24. 6. 1770⁴).

Znak: Čtvrcený štít. V 1. a 4. červeném poli stříbrná kvádrovaná věž, která se v horní části zužuje. Je zakončena cimbuřím o 6 stínkách, v průčelí vrata, v horní části 2 okna. V 2. a 3. modrém poli stříbrná labuť krácející vpravo. Nad štítem zlatá otevřená přilba s korunou. Klenot: věž ze štítu, na které sedí labuť. Příkryvadla vpravo modrostříbrná, vlevo červenostříbrná.

PRAMENY A LITERATURA: 1 — 12/9; 2 — 12/9; 62/111; 3 — 12/9; 4 — 12/9; 62/111; dále: 16/4; 17/4; 30/212/1934; 43/31; 66/200.

5. DORNKREIL Z EBRHARCE

(Dornkeil¹, Dornkresl², Dornkreyl³, Dornkrejl, von Eberharz)

V Jihlavě se uvádí: Matyáš (+ 17. 10. 1571⁴; 10 let radní, 1566 měst. rychtářem; žena: Margareta Freyová — dcera 1. jhl. papírníka; děti: Baltazar, Daniel, Viktorin, Vavřinec, Marek⁵), 1572 Baltazar (+ 1597, v závěti z 30. 10. 1597 odkazuje majetek své ženě a 5 synům bratra Marka⁶; soukeník, 1575 kupuje dům v Tkalcovské ul. — dnes záp. část Čajkovského⁷; žena: Ester Lídlová⁸, 27 let radním⁹), 1598 Daniel (+ 20. 11. 1636; soukeník, 1618 starší soukenického cechu¹⁰; 29 let radním; 1601 svatba se Zuzanou Slavitzerovou¹¹), 1594 Viktorin (radní, + 30. 12. 1613¹²), 1576 Marek (má dům v Saské ul.¹³, 1615 žije v domě ve Špitálské — dnes Komenského¹⁴). Jiní: 1542 Jakub (žil ještě 1595¹⁵, žena: Dorota Suleová; 6. 1. 1542 byl přihrán spolu s Kašparem Pštrossem k erbů Rudoltů a Šindelů z Ebrharce¹⁶); 1575 Eliáš¹⁷; 1595 Pavel (Paul¹⁸); 1604 Esaiáš¹⁹; 1591 Tobiáš (+ 1625, studuje ve Frankfurtu n. O. jako stipendista měst. nadace²⁰, lékařem v Lünenbursku; měl syna Tobiáše ml. — evangel. kazatel a spisovatel, + 1658, a syna Jakuba — teolog a spisovatel²¹, + 1704 v Hamburku); 1713 František Antonín²². Schimon uvádí bez udání pramene šlechtický stav pro Viktorina Dornkresla (I) v. Eberharz 1612. Nobilitační listina v OA Jihlava²³.

Znak: Polcený štít. Pravá polovina červená, levá bílá. Nad štítem kolčí přilba. Klenot: vyrůstající mnich v modré kápi s bílým pásem. Pravá ruka zdvižena k žehnání, v levé drží zlatou berlu. Příkryvadla červenostříbrná.

Poznámka: U Sedláčka Hradu a zámky XIII jsou barvy obráceně. Na pečeti Františka Antonína z r. 1713 má mnich biskupskou mitru.

PRAMENY A LITERATURA: 1 — 26/19; 2 — 61/30; 3 — 52/146/1938; 4 — 12/11; 5 — 12/11; 6 — 11/I—4v; 7 — 7/XI—242; 8 — 12/11; 9 — 12/11; 10 — 15/25; 11 — 7/XI—319; 12 — 7/XI—400; 11/I—4w; 13 — 7/X—367; 14 — 7/XII—56; 15 — 7/XI—222; 16 — 10/462; 26/19 SB 284, fol. 114; 17 — 7/X—337; 18 — 7/XI—242; 19 — 7/XI—361; 20 — 52/143/1937; 21 — 19/VII—861; 22 — 19/VII—861; 23 — 10/462; dále: 17/5; 29/59; 30/212/1934; 12/12; 4/35; 5/31; 43/46; 44/260; 53/87; 67/38 tab. 30; 40/II—597; 21/216; 45/195, 197; 19/VII—861; 20/II—260.

6. EDELMÜLLER

(z Welsu)

V Jihlavě se uvádějí: 1580 bratři Volf, Jan (Johann, Hanuss, Hanuš) a Ondřej (Andre). 6. 7. 1580 byli nobilitováni — listina je v OA Jihlava¹; 1659 žil Wolfgang Karel.

Znak: Polcený štít. V pravé modré polovině zlatý lev, který drží v předních tlapách zlaté palečné kolo. V levé černé polovině je zlaté kosmé břevno. Nad štítem kolčí přilba s modročernou točenicí, z ní vyrůstá znaková figura. Přikryvadla vpravo modrozlatá, vlevo černožlatá.

PRAMENY A LITERATURA: 17/6; 1 — 10/572; 29/59; 30/212/1934; 4/5; 43/50; 54/105; 66/28 tab. 20.

7. ERTL Z KRELOVA

(Ertl, Erdl, von Krelau, von Krehlau)

V Jihlavě se uvádějí: 1784 Jan Václav (+ 1792; magistrátní rada v Jihlavě). Měl 4 syny, všechny vojáky: Jan Václav ml., nar. 1749, kapitán; Jindřich, 1751—1813, poručík; Karel, nar. 1752, poručík; František, 1756—1807, nadporučík rakouské armády¹. Šlechtictví získal již Jan Nepomuk (otec Jana Václava st.) 19. 1. 1728². Byl od r. 1704 advokátem a 1712—1719 syndikem slezského města Velký Hlohov³. Jan Václav st. byl 8. 1. 1784 ve Vídni povýšen do rytířského stavu⁴. Jeho syn Jan Václav ml. získal 26. 1. 1793 ve Vídni titulsvobodného pána⁵. V r. 1804 žije v Jihlavě Leopold, krajský praktikant⁶. Jiného původu bude Baltazar Erdl, který měl 1598 dům v Přičné ul. — dnešní dolní část Palackého⁷.

Znak 1728: Štít dělený. Horní polovina stříbrná, dolní modrá. Přes štít stojící muž s napřaženým mečem. Muž je obrácených barev. Nad štítem otevřená přilba s modrobílou točenicí. V klenotu 3 pštrosí pera (modré-bílé-modré). Přikryvadla modrostříbrná.

Znak 1784: Štít čtvrcený. V 1. a 4. poli starý znak. V 2. a 3. zlatém poli černá orlice s červenou zbrojí. Dva klenoty: vpravo původní, vlevo z korunované otevřené přilby orlice ze štítu. Přikryvadla vpravo modrostříbrná, vlevo černožlatá. Páska s heslem PRAEMIUM FIDELITATIS.

Znak 1793: Čtvrcený štít se srdečním štítkem. V 1. a 4. zlatém poli černá korunovaná orlice s červenou zbrojí, v 2. a 3. modrém poli půlměsíc vpravo. V srdečním štítku původní znak 1728. Nad baronskou korunou 3 otevřené přilby. Klenoty: vpravo korunovaná černá orlice ze znaku, uprostřed 3 pštrosí pera (m-s-m), vlevo složená orlí křídla (modrá) se stříbrným půlměsícem. Štítonoši: 2 zlatí stojící lvi, dole páska s heslem PRAEMIUM FIDELITATIS.

PRAMENY A LITERATURA: 1 — 12/15; 2 — 12/15; 3 — 12/15; 4 — 12/15; 5 — 12/15; 6 — 46/82; 7 — 9/XI—283; dále: 12/15; 26/262, SB 250 fol. 1; 26/267, SB 259 fol. 234; 30/212/1934; 43/55; 61/35, 36; 66/30.

8. FAUSTGROS ZE SACHSENTÁLU

(Faustgross, Faustgroß, Fawsgros¹, Fawsgros², von Sachsenthal)

V Jihlavě se uvádějí: stará jihlavská rodina. 1467 Martin (Merte, Mertlin, Mertlino, Mertl; měl dům v České ul. — dnes Brněnská³, 1479 má dům na Horním nám.⁴ na místě rozdělené staré rychty — dnes nám. Míru 53, který má ještě v r. 1482⁵; byl hamerník, připomíná se ještě 1492⁶), 1536 Ludvík⁷ (Ludl, Luedl;

1538 má dům v Saské ul. — dnes ul. 9. května⁸; 1540 vede velký spor s jihlavskými kloboučníky⁹), 1540 Augustin¹⁰, 1541 Jan (Jane¹¹), 1557 Řehoř (Gregor, Gregorg; 17 let radní, + 12. 6. 1579¹²), 1592 Matyáš (Mathes; výběrčí zemských daní¹³; 9. 1. 1609 získává v Praze od císaře Matyáše šlechtictví¹⁴; žena: Justina N.¹⁵), 1597 Marek (Marcus¹⁶), 1599 studuje v Lipsku Jiří (Georg¹⁷), 1638 Jáchym (Joachim¹⁸).

P o z n á m k a : Sachsenthal, dnes Sasov, jižní předměstí Jihlavy, býval původně městským dvorcem a vsí zvanou Püschhofen¹⁹. Schimon uvádí nobilitaci Matouše 7. 11. 1608²⁰.

Znak: Polcený štít. Pravá polovina červená, levá stříbrná. Přes vše obrněná ruka, mírně ohnutá v lokti, držící 3 žitné klasy. Nad štítem otevřená přilba s korunou. V klenotu ruka ze štítu. Přikryvadla červenostříbrná.

Na pečeti Matyáše z r. 1608 není ruka ve štítu a v klenotu lomená (!). Naopak na pozdějších znacích se ruka lomí v ostrém úhlu a obyčejně drží kalamář s 3 stříbrnými péry. Na našem vyobrazení vycházíme z nejstarší podoby.

PRAMENY A LITERATURA: 1 — 7/IV—185; 2 — 7/V—44; 3 — 7/IV—169; 4 — 7/IV—185; 5 — 52/145/1929; 6 — 7/IV—200; 7 — 7/VIII—461; 8 — 7/VII—64; 9 — 11/I—6b; 10 — 2/5; 11 — 7/VII—214; 12 — 7/X—17; 13 — 45/102; 14 — 26/78, SB 126 fol. 956; 15 — 2/5; 16 — 7/IX—252; 17 — 52/148/1938; 18 — 7/XII—163; 19 — 33/144; 20 — 61/37; dále: 17/7; 2/5; 29/59; 30/212/1934; 43/56; 53/515; 61/37; 45/102.

9. F E L L E N B A U M Z M A N N H E L D T F E L L B A U M U

(Fellbaum, Fellebaum, Fellenpaum, Fellenpaw¹, Fillebaum²)

V Jihlavě se uvádějí: 1469 Ondřej³ (Andre, Andras; dům na Horním nám.⁴, 1482 dům v Křížové — dnes ul. Pionýrů⁵; má syna Wolfganga), 1520 Wolfgang⁶ (30 let radní a primátor, 1529 rychtář⁷; zdědil dům po Ondřejovi⁸, 1535 zastupuje město na zem. sněmu v Brně⁹; žena: N., děti: Matyáš, Jan, Vít, Martin a Anna — žena Vavřince Stubika¹⁰; + 1547¹¹), 1542 Matyáš¹² (Mathias, usadil se v J. Hradci¹³), 1541 Jan (Hans, Hanus, Joanes; žena Anna N.^{13a}), Vít 1548¹⁴ (Veit), 1548 Martin (13 let radní; + 1571¹⁵), 1552 Benedikt (syn Jana, vnuk Wolfganga, po kterém 1552 dědí¹⁶; studoval v Praze¹⁷, nedostudoval a dal se na cestu zla. Působil ve Vilachu a dalších rak. městech, 1561 se stal tento zloděj a loupežník podvodem falešným farářem ve Šlapanově, po odhalení byl v Jihlavě popraven¹⁸), Augustin 1584 (30 let radní¹⁹; žena Markéta N.; + 7. 7. 1607; 1599 koupil dům na Horním nám. — dnes nám. Míru 45²⁰), 1584 Mikuláš²¹ (Nikolesch, Nikolas, bratr Augustina), 1598 Marek (syn Augustina; 1606 má svatbu s Justinou Spindlerovou²²; 1598 studuje ve Frankfurtu n. O.²³, radní 37 let, + 3. 12. 1634²⁴), 1639 Jiří (Georg, krajský hejtman; žena: Regina Stubiková²⁵). Původní nobilitace není známá, Augustin ml. dostal 15. 1. 1665 ve Vídni nový rytířský stav²⁶.

Znak: Stříbrný štít s červeným hrotem. Na něm zlatý půlměsíc vpravo, nad půlměsícem zelený keř s červenými plody. Nad štítem otevřená přilba s korunou. V klenotu divý muž s ratolestí v pravé ruce. Přikryvadla vpravo černožlatá, vlevo červenostříbrná.

PRAMENY A LITERATURA: 1 — 7/V—52; 2 — 52/147/1929; 3 — 7/IV—176; 4 — 52/147/1929; 5 — 7/IV—176; 6 — 7/VII—2; 7 — 45/80; 8 — 52/147/1929; 9 — 21/205; 10 — 2/6; 11 — 45/98; 12 — 7/VIII—225; 13 — 11/I—5q; 14 — 7/IX—85; 15 — 7/IX—85; 45/155; 16 — 11/I—5d; 17 — 21/165; 18 — 21/165; 19 — 7/XII—19; 20 — 11/I—1p; 21 — 7/XI—2; 22 — 7/XII—158; 23 — 52/147/1929; 24 — 2/6; 25 — 2/6; 26 — 26/148, SB 74 fol. 495; dále: 10/549; 10/715; 29/59; 30/212/1934; 43/57; 54/95.

10. FREISICHSELBST Z FREUDENBACHU

[Fraisichselbst, Freusichselbst, Freysichselbst, Preysigselsb¹, Freysichselber², von Freydenpach]

V Jihlavě se uvádějí: stará jihlavská rodina. 1487 Václav (Wencezslaus³), 1544 Michal (má dům ve Špitálské ul. — dnes Komenského⁴), 1557 Jan (Hans, Johann; 1. žena: Judita Stubiková, děti: Zachyriáš, Tobíáš, Rozína, Zuzana; 2. žena: Anna, dcera Lorence Stubika, 4 děti⁵), 1570 Jakub (Jacob, bratr Jana; žena N., děti: Uršula⁶), 1590 Jiří (Georg⁷), 1596 bratři Zikmund a Matyáš⁸, 1600 Daniel⁹ (1603 je radním¹⁰, 1617 má dům na Horním nám.¹¹), Samuel (1579 studuje ve Frankfurtu n. O., 1580 studuje v Lipsku¹²). Schimon uvádí nobilitaci 25. 4. 1570 pro bratry Jakuba a Jana¹³, Sedláček pak pro oba 2. 5. 1570¹⁴. Cerroni uvádí nobilitaci bratrů Zikmunda a Matyáše v r. 1596 a predikát „v. Fraidenbach auf Konar-zowitz“¹⁵.

Znak: Polcený štít. V pravé modré polovině stojící levhart vpravo, v levé červené polovině kosmé stříbrné břevno provázené 3 růžemi střídavých barev (u Sedláčka a Krále v černé levé polovině zlaté kosmé břevno provázené růžemi střídavých barev). Nad štítem otevřená přilba s korunou. V klenotu rozložená orlí křídla: vpravo červené se stříbrným břevnem, vlevo modré se zlatým břevnem. Přikryvadla vpravo modrozlatá, vlevo červenostříbrná (u Sedláčka pravé křídlo černé se zlatým břevnem a levé přikryvadlo černožlaté).

PRAMENY A LITERATURA: 1 — 52/146/1929; 2 — 7/IV—194; 3 — 7/IV—194; 4 — 7/VII—630; 5 — 2/7; 6 — 2/7; 7 — 2/7; 8 — 2/7; 9 — 11/I—71; 10 — 45/211; 11 — 7/XII—81; 12 — 52/146/1929; 13 — 61/40; 14 — 40/II/411; 15 — 2/7; dále: 17/8; 29/60; 30/218/1934; 43/62; 44/267; 54/40; 66/207 tab. 143.

11. FREISLEBEN Z BISCHOFSHOFENU

[Freiesleben, Frejsleben, Freissleben, Freysleben, Freyssleben, Fraisleben, Fraissleben, von Bischofen, von Bischöfen, Büschhöffen¹]

V Jihlavě se uvádí: 1507 Wolfgang (sladovník, žil ještě 1531²), 1540 Johan Leonard (správce školy³, + 7. 5. 1601⁴), 1573 Ondřej (Andreas⁵; 1575 rychtářem v Rantířově⁶; 1606 hostinský v Jihlavě⁷, děti: Jan⁸), 1599 studuje ve Frankfurtu n. O. Jan⁹ (Hans, Johann, syn Ondřeje; 1608 hostinský¹⁰, 1616 radní¹¹), 1624 Ondřej ml. (1602 se uvádí jako písař v Ivančicích¹², 1624 je učitelem v Jihlavě¹³, děti: Daniel a Bedřich Václav), 1631 Daniel (apelační rada a sekretář české dvorní kanceláře¹⁴), 1631 Bedřich Václav (1640—49 královský rychtář v Jihlavě; žena: Regina Polyxena Haidlerová¹⁵; děti: Bedřich František a Jan Vojtěch¹⁶), 1648 Bedřich František (Fridrich Franz, český komorní rada¹⁷). V roce 1586 se uvádějí bratři Esaiáš, Kryštof a Ambrož, kteří získávají 3. 10. 1586 erb¹⁸, nobilitace potvrzena 14. 6. 1616¹⁹. 12. 3. 1631 je potvrzeno šlechtictví Danielovi s predikátem „von und auf Bischöfen“ ve Vídni²⁰. Zde také získává Daniel 2. 3. 1633 rytířský stav²¹. Bedřich František je 25. 7. 1665 ve Vídni povýšen do panského stavu²².

P o z n á m k a: Halla uvádí bez udání pramenů, že znak 1633 vznikl spojením se znakem Jana Matyáše Glauchaua z Tržní Kamenice²³. Schimon uvádí jiná data nobilitace²⁴.

Znak 1586: Černý štít. V patě štítu zlaté trojvrší, na něm stojí rytíř ve zbroji. Hlavu bez přilby má pokrytu kloboukem s 3pštrosími péry. Ve zdvižené pravé ruce drží červené srdce. Levou rukou se opírá o zeměkouli u své levé nohy.

Nad štítem otevřená korunovaná přilba. V klenotu je rostoucí znaková figura. Přikryvadla černožlatá a červenostříbrná.

Znak 1633: Čtvrcený štít se srdečním štítkem. V 1. a 4. zlatém poli polovina rozkřídlené orlice od středu. V 2. červeném poli stříbrné břevno, v 3. červeném poli stříbrná heraldická lilie mezi dvěma stříbrnými šesticípými hvězdami, pod lilí stříbrný půlměsíc špičkami vzhůru. V srdečním štítku původní znak 1586. 2 klenoty: vpravo z korunované otevřené přilby páví kýta, vlevo z otevřené korunované přilby vyrůstá rytíř ze srdečního štítku. Přikryvadla vpravo červenostříbrná, vlevo černožlatá.

Znak 1663: Čtvrcený štít se srdečním štítkem. Stejný jako u erbu 1633, pouze v 3. červeném poli 2 stříbrné zkřížené ostrve.

PRAMENY A LITERATURA: 1 — 7/XII/1631; 2 — 52/146/1929; 3 — 12/17; 4 — 12/17; 5 — 12/17; 6 — 12/17; 7 — 11/I—8e; 8 — 12/17; 9 — 52/147/1929; 10 — 11/I—8e; 11 — 45/310; 12 — 29/59; 13 — 29/59; 14 — 12/17; 15 — 12/17; 16 — 12/17; 17 — 7/XII/215; 18 — 54/18; 29/59; 30/217/1934; 19 — 30/217/1934; 20 — 26/112, SB 44 fol. 506; 21 — 26/114, SB 44 fol. 775; 22 — 26/149, SB 74 fol. 671; 23 — 30/217/1934; 24 — 61/40; dále: 4/7; 43/61; 66/263 tab. 186; 10/781.

12. GLEIXNER Z ROSENBRUNU

(Gleichsner¹, Gleichner², Gleigsnar³, von Rosenbrunn, von Rosenbrunner⁴)

V Jihlavě se uvádí: stará jihlavská zvonařská a cínařská rodina. 1517 Štěpán (Steffan, Stephan⁵), 1529 Ondřej (Andre⁶), 1532 David⁷, 1535 Matěj (Mottl, Mathias; žena: Kateřina N. 1562⁸), 1542 Jiljí (Gillg; zvaný Stolz⁹), 1566 Štěpán ml. (žena: Lucie, děti: Jan, Matěj, Jiří, Lukáš, Marta¹⁰), 1544 Jan (syn Štefana; soukeník, měl dům v Křížové ul. — dnes ul. Plonýrů¹¹), Matěj (syn Štefana; žena: Marta, dcera Anna 1572¹²), 1563 Jiří (syn Štefana; litec; žena: Magdalena N.¹³), 1570 Lukáš (žena: Uršula, 1602 vdova¹⁴), Jiří měl děti: Lukáš, Marie, Dorota, Markéta¹⁵; 1564 ulil zvon pro věž Špitálské brány, nový hřbitov a malý zvon pro nižší věž jakubského kostela¹⁶, 1569 Valentin (Valtan; žena: Kateřina¹⁷), 1554 jiný Jiří (Jorg, Georg; v tomto roce koupil mlýn na Koželužském potoce; děti: Matěj¹⁸), 1619 jiný Jiří (zvonař, litec; žena: Anna Reimannová 1598¹⁹), 1619 Tomáš (zvonař; + 17. 3. 1641 ve věku 57 let²⁰), 1601 Michal (Michl²¹), 1604 Augustin²², 1620 Lukáš (zvonař; toho roku ulil zvon pro kostel ve Ždírci, žil ještě 1633²³), Kašpar (+ 14. 2. 1638²⁴), 1632 David²⁵, Tomáš (zvonař, + 8. 12. 1655 ve věku 57 let²⁶), 1680 Jan²⁷. Cerroni uvádí ještě k r. 1771 soukeníka téhož jména²⁸. Šlechtictví získal 13. 5. 1637 v Laxenburku Lukáš Norbert²⁹ (15 let radní, + 17. 3. 1641³⁰).

Znak: Modrý štít. V patě stříbrné trojvrší, na něm zlatý lev vpravo. V předních tlapách drží stříbrný zvon. Nad štítem otevřená přilbice. V klenotu dva dělené buvolí rohy: vpravo modrozlatý, vlevo červenostříbrný. Přes rohy zkřížená kladívka (u Hally halapartny³¹, u Cerroniho hrábě³²), na nich položená stříbrná konvice. Přikryvadla: vpravo červenostříbrná, vlevo modrozlatá.

PRAMENY A LITERATURA: 1 — 7/VI—282; 2 — 7/X—407; 3 — 10/472; 4 — 43/70; 5 — 7/IV—242; 6 — 7/VI—282; 7 — 7/XII—165; 8 — 7/VIII—125; 9 — 7/VII—650; 7/X—407; 10 — 2/8; 11 — 7/VII—69; 12 — 2/8; 13 — 2/8; 14 — 7/X—252; 10/472; 15 — 7/X—257; 16 — 35/119; 17 — 7/X—224; 18 — 50/109/1938; 19 — 2/8; 20 — 2/8; 21 — 7/XI—325; 22 — 7/XI—364; 23 — 21/181; 24 — 2/8; 25 — 7/XII—165; 26 — 2/8; 27 — 2/8; 28 — 2/8; 29 — 26/119, SB 48 fol. 497; 30 — 2/8; dále: 4/8; 16/6; 17/9; 29/60; 30/218/1934; 43/70; 54/43; 62/111.

13. GLENK ZE SCHEIBENBERKA

(Glenck, Glenckh¹, Glentck², von Scheibenberg)

V Jihlavě se uvádí: 1507 Wolfgang³ (kloboučník; + 1571⁴; žena: Markéta N., děti: Mikuláš, Rozina, Dorota — žena brněn. měšťana Marka Goldschmidta, Astra, Wolfgang ml., Regina a Ondřej⁵), 1532 Ondřej⁶ (Andre, Andreas; syn Wolfganga, + 2. 3. 1571⁷; 17 let radní; žena: Juliana — dcera magistra Jana Pauspertla 1552⁸; 1545 kupuje od Matyáše Lídla louku a les ve „Sparrern“ — dnes Zborná⁹, dále vlastní dvůr u Starých Hor¹⁰), 1572 Mikuláš¹¹ (Niclas; 1575 žije ve Znojmě, půjčil císaři Maxmiliánovi II. 3000 tolarů¹², jeho syn Jan Kryštof se uvádí 1584 jako znojemský měšťan¹³), 1555 Tomáš¹⁴, 1563 Šimon (Simon¹⁵), 1566 Matyáš (Mathias; žena: N., děti Rozina — žena Jana Patzla z Police, 38 let vdova, + 19. 5. 1662 ve věku 80 let¹⁶; 1556 drží Zlatomlýn v dneš. Heleníně¹⁷), 1588 jiný Matyáš¹⁸ (Matheus; + 9. 6. 1618¹⁹; 29 let radní, 1603 správce měst. statků ve Stonařově²⁰, 1611 a 1614 měst. rychtář²¹; žena: Kateřina — dcera Jiřího Šmilauera, děti: Juliana, provd. Reindlerová²²), 1633 Jiří²³ (Georg; + 24. 1. 1649; 8 let radní; žena: Dorota — dcera budějovic. měšťana Jana Müllera 1648²⁴).

Znak: Dělený štít. V horní modré polovině stříbrná šesticípá hvězda. V dolní polovině stříbrná kvádrovaná zeď s 3 stínkami. Před ní vyrůstající muž v červeném kabátě se stříbrným páskem. Na hlavě má červenou čepici. V pravé ruce drží zlatý buzikan (žezlo?) přikloněný k hlavě. Nad štítem kolčí přilba s korunou, v klenotu buvolí rohy. Pravý roh je modrý, levý roh je stříbrný. Mezi buvolími rohy je stříbrná šesticípá hvězda ze znaku. Přikryvadla modrostříbrná.

Poznámka: U Cerroniho²⁵ je muž v dolní polovině bez čepice, přes rameno má dlouhou tyč s kroužky. Zisk šlechtictví neznámý.

PRAMENY A LITERATURA: 1 — 7/IV—224; 2 — 10/559; 3 — 7/IV—224; 4 — 2/9; 5 — 2/9; 6 — 7/VIII—66; 7 — 2/9; 8 — 2/9; 9 — 45/231; 10/467; 10 — 52/81/1937; 11 — 10/467; 12 — 10/543; 13 — 54/222; 14 — 2/9; 15 — 7/X—129; 16 — 2/9; 17 — 45/136; 21/67; 18 — 7/XI—69; 2/9; 19 — 2/9; 20 — 45/212; 21 — 45/288; 45/300; 22 — 2/9; 23 — 11/I—9c; 24 — 2/9; 25 — 2/9; dále: 2/9; 4/9; 29/60; 30/218/1934; 53/483; 54/222.

14. GOSKO ZE SACHSENTÁLU

(Goskho, von Sachsenthal, von Saxenthal¹)

V Jihlavě se uvádí: 1590 bratři David a Daniel², 1602 Tomáš³ (Thoma, Thomas; žil ještě 1633⁴), 1633 Jakub (Jacob⁵), 1639 Martin Kryšpín⁶ (radní a primátor; obchodník a sladovník; za zásluhy o město v době 30leté války získal 8. 3. 1642 šlechtický titul⁷; v r. 1650 kupuje statek Waldhausen, kdysi Puschhöfen, kterému dán název Sachsenthal — Sasov⁸; + 22. 1. 1680 ve věku 87 let⁹; žena: N., děti: Tobiáš Jindřich¹⁰), Ferdinand Ondřej (Ernst: bratr Martina Kryšpína; sladovník; + 25. 10. 1688¹¹), 1669 Tobiáš Jindřich (Thobias Heinrich; žena: N., děti: Josef¹²), 1711 Josef (také Josef Ignác; sladovník; 1716 prodává Jihlavě „Goskův mlýn — Zlatomlýn“¹³, 1714 prodává Václavu Ignáci Ziulachovi dvůr „Malý Waldhof“ u Zborné¹⁴ a 1721 prodává Jihlavě i statek Sachsenthal¹⁵; děti: Ignác — + 26. 12. 1782 — městský vážný, a Jan Karel — + 9. 2. 1766 — král. výběrčí daní¹⁶), další významnější členové: Leopold (král. pošt mistr, kupuje 1796 býv. hostinec „U zlatého lva“ na Dol. náměstí, který přestavěl na poštu — ta zde do r. 1874 — dnes nám. Míru 14, LŠU¹⁷), Jakub (1752 — 22. 8. 1813; první jihlavský purkmistr¹⁸). Rodina žije v Rakousku dodnes.

P o z n á m k a : V archivu Národního muzea v Praze je viditelná nobilitační listina vydaná a ověřená 14. 7. 1781 městskou radou v Jihlavě, a to tehdejšími městskými syndiky Leopoldem Ulrichem¹⁹.

Plastický barevný znak Gosků je na domě Obránců míru 20.

Znak: Polcený štít. V pravé zlaté polovině půl černé korunované orlice s červeným jazykem. Levá polovina dělená: v horním červeném poli stříbrná šesticípá hvězda, v dolním stříbrném poli na zeleném pahorku stojí černý jeřáb držící ve zdvižené pravé noze a v zobáku po zlatém prstenu s rubínem. Na štítě zlatá korunovaná přilba. V klenotu dělené buvolí rohy: pravý červenostříbrný, levý zlatočerný. Mezi nimi vystupuje z koruny ruka v zlatém rukávu držící 3 pštrosí pera (stříbrné-červené-stříbrné). Přikryvadla červenostříbrná.

PRAMENY A LITERATURA: 1 — 7/XII—223; 2 — 12/21; 3 — 12/21; 4 — 7/XII—172; 5 — 12/21; 6 — 7/XII—207; 7 — 26/123, SB 55 fol. 262; 55/35; 8 — 7/XII—223, 233; 9 — 12/21; 10 — 62/111; 11 — 12/21; 12 — 21/159; 13 — 50/119; 14 — 21/232; 15 — 22/101; 16 — 62/111; 17 — 66/38; 18 — 22/95; 19 — 55/36; dále: 4/10; 5/7; 16/5; 17/10; 29/60; 30/218/1934; 43/71; 53/515; 66/38 tab. 28.

15. G R A S S L

[Gräsl¹, Graßl, Gräßl, Graßel²]

V Jihlavě se uvádí: 1491 Pankrác³ (Pangracy; žije 1530⁴), 1511 Grassl — brassator (sladovník)⁵, 1514 Grassl — balneator⁶, 1513 Petr⁷ (Peter; soukeník, 1531 starší soukenického cechu⁸, 1536 Jakub (Jacob⁹), 1539 Marek (Marcus¹⁰), 1572 Ambrož (Ambrosi¹¹), 1583 Daniel¹² (1591 studuje jako stipendista měst. nadace ve Wittenberku¹³; 1599 je pastorem ve Stonařově¹⁴, až do r. 1613 kazatelem v Jihlavě; + 2. 6. 1618 ve věku 49 let¹⁵, spolu s bratrem Davidem byl 8. 4. 1615 nobilitován¹⁶), 1590 Augustin¹⁷, 1599 Samuel¹⁸, 1775 Jiří (Georg; soukeník, + 1775 ve věku 91 let; měl tehdy 112 potomků: 10 dětí, 40 vnuků, 60 pravnuků a 2 praprawnuky¹⁹), v r. 1777 sepsal Jan Jiří privilegia postřihačského cechu v Říši²⁰.

Znak: Ve štítě stojící gryf vpravo. V pravé přední noze drží šipku, v levé (níže) háky, jak malováno. Na štítě otevřená přilba. Klenot: rozkřídlený orel, přes něj položeny rozevřené postřihačské nůžky špičkami vzhůru. Barvy nejsou známy²¹.

PRAMENY A LITERATURA: 1 — 52/144/1929; 2 — 52/145/1929; 3 — 7/IV—199; 4 — 7/VII—340; 5 — 7/IV—234; 6 — 7/IV—238; 7 — 7/IV—236; 8 — 15/12; 9 — 7/IX—214; 10 — 7/VII—57; 11 — 7/X—287; 12 — 7/X—494; 13 — 52/144/1929; 14 — 52/144/1929; 15 — 52/144/1929; 16 — 43/72; 17 — 7/XI—157; 18 — 7/XI—292; 19 — dle náhrob. kamene ve zdi jakubského chrámu v Jihlavě; 20 — 6/38; 21 — dle výše uved. náhrob. kamene; dále: 30/218/1934; 53/482.

16. G R Y N Z E Š T Y R C E N B E R K A

[Grien, Grün, Gruen, ze Štyrcenperka, von Stürzenberg, von Stürzenbach¹ (?), Grin, Kryn]

V Jihlavě se uvádí: 1552 Matyáš st. (Mathes; 1552 radní a písař²; + 1605 v Lukách ve věku 81 let³; 18. 9. 1566 pro něj vydán v Raabu erbovní list; 1584 kupuje tvrz a ves Luka s příslušenstvím, 1601 kupuje Jamné⁴), 1568 Antonín (Antoni; žena: Markéta; on + 9. 5. 1568, ona + 26. 7. 1577⁵), 1569 Jan (Hans⁶), 1583 Mikuláš (Nicolas; lazebník⁷), 1596 Matyáš ml.⁸ (Mathes; 1601 povýšen do rytířského stavu⁹), 1603 Karel¹⁰ (toho roku uplatňuje dědictví¹¹, 1609 je držitelem louckého majetku po svém otci Matyášovi st.¹²; po Bílé hoře jeho statky zkonfiskovány¹³), 1603 Martin (toho roku píše závět; žena: Zuzana N., děti: Nikodém, Regina, Ju-

díla¹⁴), 1607 Hynek¹⁵ (1618—1620 člen zemského stavovského direktoria, 1622 získává konfiskát Horní Dvorce u Telče¹⁶, předtím v r. 1615 kupuje Meziříčko — po Bílé hoře ztrácí¹⁷; žena: Markéta).

Znak: Modrý štít s kosmým zlatým břevnem. V něm krácející zelený papoušek vpravo. Na štítě otevřená přilba s modrozlatou točenicí. V klenotu 5 pštrosích per (zlaté-modré-zlaté-modré-zlaté). Přikryvadla modrozlatá.

PRAMENY A LITERATURA: 1 — 43/74; 2 — 7/X—168; 3 — 62/111; 4 — 31/46; 5 — 7/10—210; 5/fol. 203; 6 — 7/X—235; 11/I—10h; 7 — 7/10—49; 8 — 7/XI—236; 9 — 61/50; 10 — 41/I—117, 125, 211; 11 — 11/I—10g; 12 — 31/47; 13 — 31/47; 14 — 11/I—10f; 15 — 11/I—10h; 16 — 41/104; 17 — 31/46; dále: 4/11; 5/8; 12/25; 16/7; 18/XXIX—23; 18/XXVI—95; 26/45, SB 287 fol. 251; 30/218/1934; 53/274; 54/47.

Poznámka: U Cerroniho II—398 je v příloze Marzyho kresba náhrobku Antonína a Markéty se znakem. Zde je však břevno šikmé (!).

17. HADMER Z GREIFENBERKA

(Hodmar, Hodmer, Hademer¹, Hadmier², Hadmar³, Hadmair, Hadmaier⁴, von Greifenberg, von Greiffenberg)

V Jihlavě se připomíná: stará jihlavská rodina. 1425 Jan⁵ (Hannus, Johanus; 1425 má dům II/93 — rohový dům Brtnická—Hrnčířská, dnes Malinovského—vých. Čajkovského⁶; 1469 má dům v České ul. — dnes Brněnská⁷), 1487 Matyáš (Matlin; soukeník, má dům v Růžové ul. — dnes záp. Husova⁸), 1493 jiný Matyáš (Mathias; kloboučník; dům v České ul. — dnes Brněnská⁹, 1500 Jan (Hans iuvenis¹⁰; děti: Michal a Martin¹¹), 1498 Kristián (toho roku kupuje pro syna Michala dům na Horním nám.¹²), 1528 Michal¹³ (Michl; žena: N., děti: Jan a Václav¹⁴, soukeník a radní¹⁵), 1534 Václav (Wenzel; žena: N., děti: Markéta, žena Michala Polizera¹⁶), 1534 Jan — syn Michala (Johann; žena: N., děti: Markéta, žena Wolfa Rukezana¹⁷), 1549 Ludvík (Ludwig; starší soukenického cechu¹⁸), 1557 Jiří (Girg; radní; † 22. 7. 1562; žena: Uršula N., děti: Judita — žena Matyáše Kutzmögela, Jan, Urban, Markéta¹⁹), 1566 Beneš (Beness, Benusch; soukeník; má dům v Růžové ul. — dnes záp. Husova; žena: Zuzana Siegelová²⁰), 1561 Řehoř (Gregorg; radní²¹), 1567 Matyáš (Mathias, Mathes; 39 let radní²²; † 29. 8. 1596; žena: N., děti: Zuzana²³), 1586 Pavel (Paul; soukeník, 41 let radní; † 3. 12. 1614²⁴; 1586 jedná spolu s Hynkem z Velínova ve Stendalu u Magdeburku o podmínkách přijetí humanist. básníka a kazatele Kašpara Štolhagia do úřadu 1. jihlav. kazatele²⁵; 1. žena Anna Vočická²⁶, 2. žena Kristina N.²⁷, děti: Jan, Pavel Lukáš²⁸), 1594 Pavel ml. (Paul; radní, † květen 1629²⁹; 1594 studuje v Lipsku³⁰), 1603 Kašpar (Caspar; žena: Rozina, děti: Lukáš³¹), 1629 Lukáš (Lucas; 22 let radní; † 15. 1. 1658³²), 1657 Zikmund Norbert (syn Lukáše; 7 let radní a městský syndik; † 17. 7. 1664 ve věku 37 let; žena: Marie — dcera purkmistra Davida Wolfganga Ruprechta³³). Nobilitace není známá. Halla uvádí bez udání pramenů, že podklady jsou uloženy v jihlavském archivu³⁴.

Znak: Dělený štít. V dolní modré polovině vpravo krácející stříbrný gryf. Horní polovina polcená: v pravém červeném poli stříbrná heraldická lile, v levém modrém poli poloviční rozkřídlený orel stříbrné barvy od středu se zlatou zbrojí. Nad štítem otevřená přilba s korunou. V klenotu vyrůstající stříbrný gryf. Přikryvadla modrostříbrná.

PRAMENY A LITERATURA: 1 — 52/145/1929; 2 — 8/R—1; 3 — 11/I—10i; 4 — 7/III—201; 5 — 8/R—1; 6 — 52/145/1929; 7 — 52/145/1929; 8 — 7/II—194; 9 — 7/III—201; 10 — 7/IV—214; 11 — 2/10; 12 — 52/145/1929; 13 — 45/80; 14 — 2/10; 15 — 45/80; 16 — 2/10;

17 — 2/10; 18 — 15/12; 19 — 2/10; 20 — 2/10; 21 — 7/X—87; 22 — 45/193; 23 — 2/10; 24 — 2/10; 25 — 47/20; 26 — 2/10; 27 — 2/10; 28 — 2/10; 29 — 2/10; 30 — 52/145/1929; 31 — 7/XI—349; 2/10; 32 — 2/10; 33 — 2/10; 62/112; 34 — 30/218/1934; dále: 4/12; 5/9; 16/8; 29/60; 54/47.

18. HAIDLER Z BOŘÍŠOVA

(von Burischau, Heidler)

V Jihlavě se uvádí: 1607 Marek¹ (Marcus; měšťan a radní od roku 1618, jako aktivní protestant a příslušník protihabsburského odboje zbaven 1623 funkce²; nobilitován císařem Matyášem ve Vídni dne 13. 1. 1617³; byl synem radního Jana, měl sestru Jitku — Juditu, manželku Augustina Šmilauera — měšťana a radního v Kutné Hoře). Ostatní příbuzní viz Haidler z Bukova.

Znak: V černém štítu drží dva stojící zlatí lvi s dvěma ocasy korunovaný zlatý sloup. Nad štítem umístěna otevřená přilba s korunou. V klenotu rozevřená orlí křídla černé barvy se zlatou hvězdou, mezi nimi rostoucí zlatý lev vpravo držící korunovaný sloup. Přikryvadla černožlatá.

PRAMENY A LITERATURA: 1 — 7/XI—401; 2 — 62/112; 3 — 54/24; dále: 2/11; 5/10; 16/10; 17/11; 29/60; 30/219/1934.

19. HAIDLER Z BUKOVA

(Heydler, Heidler, Hejdler, z Bukové, von Bukau, von Buckau, von Buckhaw)

V Jihlavě se uvádí: 1526 Pavel¹ (Pawlw, Paule, Pable; dům v Řeznické ul. — dnes Kosmákova; žena: Klára, děti: Tomáš, Jiří Maxmilián, Jan a Pavel ml.²), 1581 Pavel ml. (Paul; 41 let radní a primátor³; + 3. 11. 1614 ve věku 72 let; žena: Regina Lídlová, děti: Jan⁴; 1596 zastupoval město při koupi Trčkovského panství⁵), 1576 Jan⁶ (Hans; 11 let radní; spolu s bratrem Pavlem vlastnili 1581 dům v Řeznické ul.⁷; žena: Anna — dcera Gregora Stubika, děti: Marek — 1617 povýšen do šlechtického stavu s predikátem „z Burišova“ — viz samostatné heslo, Judita — manželka Augustina Šmilauera⁸), 1575 Tomáš (Thomas; žena: Magdalena N., děti: Jiří a Regina — + 11. 10. 1597 jako 11letá⁹), 1548 Klement¹⁰ (Clement; žena: Margareta N., děti: Jan, Anna a Justina¹¹), 1548 jiný Pavel¹² (bratr Klementa; radní; žena: Magdalena N., děti: Jan Rudolf, Elizabeta a Ester¹³), 1608 Jan Rudolf (Johann; toho roku studuje ve Frankfurtu n. O.¹⁴; žena: Zuzana — vdova po Viktorinu Dornkreilovi, děti: Regina Polyxena — žena Bedřicha Freislebena, a Ferdinand Ondřej¹⁵; jedna z nejrozpornějších postav jihlavských dějin: 1. 9. 1616 získává šlechtictví¹⁶. 17. 7. 1623 se stal král. rychtářem a jako nástroj protireformace v Jihlavě proslul bezohledností a chamtivostí. 21. 6. 1625 získává značnou část městského panství: Štoky, Střítež, Smrčná, Ždírec, Hybrálec, Petrovice, Heroltice, Úsobí aj. jako náhradu za své pohledávky ve výši 93 333 zl.¹⁷. Za zásluhy získává 18. 2. 1626 český inkolát, 27. 6. 1626 ve Znojmě moravský rytířský stav¹⁸, a 4. 10. 1632 titul svobodného pána¹⁹. Od r. 1629 žije ve Vídni, zůstává však stále činný i v Jihlavě. V r. 1631 daroval jihlavskému střeleckému spolku stříbrnou korunu.), 1635 Ferdinand Ondřej (Ernst; radní; 1658 krajský hejtman; 2. 8. 1670 odkazuje veškerý haidlerovský majetek v testamentu Danielu Pachtovi z Rajova; + 1683²⁰).

Znak 1616: Červený štít s 3 stříbrnými břevny. Přes něj stoupající černý hrot. V něm zlatý dvouocasý korunovaný lev vpravo. Nad štítem otevřená přilba s korunou. V klenotu lev ze znaku. Přikryvadla červenostříbrná.

Znak 1632: Čtvrcený štít se srdečním štítkem: 1. a 4. pole černé, v něm zlatý

korunovaný dvouocasý lev ke středu. V 2. a 3. červeném poli stříbrný ježek vpravo. V modrém srdečním štítu (u Sedláčka červeném²¹) zlaté korunované „F“. Dva klenoty: vpravo z otevřené přilby s vévodským kloboukem vyrůstá kněz v bílém rouchu s červenou štolou a černou čapkou, v pravé ruce drží zdvižený růženec. Na koruně levé otevřené přilby stojí lev ze znaku. Přikryvadla červeno-stříbrná.

PRAMENY A LITERATURA: 1 — 7/VII—19; 2 — 12/27; 3 — 45/301; 4 — 12/27; 5 — 21/216; 6 — 7/X—379; 7 — 52/147/1929; 8 — 12/27; 9 — 12/27; 10 — 7/IX—90; 11 — 12/27; 12 — 12/27; 7/IX—90; 13 — 12/27; 14 — 52/147/1929; 15 — 12/27; 16 — 53/231; 17 — 74/125; 18 — 3/1628 fol. 24; 19 — 26/114, SB 44 fol. 680; 20 — 12/27; 21 — 40/II—424; dále: 4/13; 5/10; 16/9; 21/217, 234; 29/60; 30/219/1934; 40/423; 43/77; 36/57; 53/231; 54/264; 61/52; 62/112.

20. HEUSSER Z BRAKFELDU

(Hauser¹, Hauzer², Heyser³, Heuser⁴, Heüser⁵, von Brackfeld)

V Jihlavě se uvádí: 1552 Ulrich⁶, 1575 Dětřich (Dietrich⁷, Dittrich; má dům na náměstí v „Kretzlu“, kde má chlebnou lavici — broatbanck⁸; v roce 1601 — 6. 3. — získává šlechtictví⁹; žije ještě 1604¹⁰), 1591 Marek (Marcus¹¹), 1596 Ivan (Ivannes; t. r. studuje ve Frankfurtu n. O.¹²), 1604 Jan (Hans¹³).

Znak: Čtvrcený znak s červeným pruhem. 1. a 4. pole černé s polovinou zlaté orlice od středu. V 2. zlatém poli černé břevno, v 3. zlatém poli černý hrozen. V červeném pruhu na černém trojvrší bílý dům, jak malováno. Nad štítem otevřená přilba s korunou. V klenotu rozkřídlené perutě: vlevo stříbrnočervená, vpravo zlatočerná, mezi nimi dům z pruhu. Přikryvadla vlevo stříbrnočervená, vpravo zlatočerná. (Halla má znak s červeným kulem [!] bez domu¹⁴.)

PRAMENY A LITERATURA: 1 — 7/X—354; 2 — 7/IX—31; 3 — 7/X—478; 4 — 52/147/1929; 5 — 2/12; 6 — 7/IX—31; 7 — 7/X—354; 8 — 7/X—478; 9 — 30/219/1934; 10 — 2/12; 11 — 7/XI—1630; 12 — 52/147/1929; 13 — 7/XI—385; 14 — 29/60; dále: 3/14; 5/12; 16/11; 17/13; 43/88; 54/22; 62/112; 66/215 tab. 148.

21. HÖFFER ZE ŠPARBERKA

(Höfer¹, Hoefer², von Sparrberg, von Sparberg³)

V Jihlavě se uvádí: 1562 Pavel (Paul⁴), 1565 Prokop⁵ (Procop, Proksch; 37 let radní; 1577 a 1580 měst. rychtář, od r. 1586 primátor⁶; 1596 je jedním ze zástupců města při koupi Trčkovského panství⁷; + 14. 6. 1605; žena: Uršula N.⁸), 1582 Benedikt⁹, 1605 Martin (Merth¹⁰), 1607 Lukáš (Lucas; měl dům v ul. Za rychtářem — dnes ji. část Palackého¹¹), 1609 Augustin¹², 1629 Jan (Johann, 7 let radní, 1629—1639 královský rychtář¹³; 1640 prodává Haidlerům statek Sparrern a Waldhof¹⁴; 18. 1. 1635 získal v Oedenburgu šlechtický titul¹⁵).

Znak: Černý štít s kosmým břevnem červené barvy. V břevnu 3 stříbrné šesticípé hvězdy. Nad břevnem zlatý dvouocasý lev vpravo. Pod břevnem červená heraldická lilie. Na horním okraji štítu položena otevřená přilba s korunou. V klenotu rozkřídlené orlí perutě: vpravo dělená černo-stříbrně, vlevo stříbrnočerveně. Přikryvadla vpravo stříbrnočervená, vlevo černo-stříbrná.

Poznámka: Sparrberg, později Schatzberg — Šacberk, dnes Rudný, kopec 613 m n. m. severně od Jihavy proslulý středověkou těžbou stříbra.

PRAMENY A LITERATURA: 1 — 21/234; 2 — 2/13; 3 — 2/13; 4 — 7/X—108; 5 — 45/135; 6 — 45/181; 7 — 21/216; 8 — 2/13; 9 — 7/X—474; 10 — 7/X—372; 11 — 7/XI—401; 12 — 7/XI—431; 13 — 21/234; 14 — 21/234; 15 — 26/116, SB 48 fol. 37; dále: 17/14; 30/219/1934; 43/91; 53/492; 66/215 tab. 148.

22. HORDAR Z PUKLIC

[Hardar¹, Harder², Hordár³, Hakdar, von Puklitz]

V Jihlavě se uvádí: 1497 Štefan (Stephan, Steffan⁴; kloboučník, měl dům v Židovské ul. — dnešní Brožíkova; žena: N., děti: Wolfgang⁵; 1519 radní⁶), 1508 Wolfgang⁷ (kloboučník⁸; 26. 3. 1537 získává spolu se synem Františkem znak⁹ a 12. 6. 1537 získávají v Olomouci moravský rytířský stav¹⁰), 1534 František (Franc¹¹; 1535 kupuje od Jana z Lipé Puklice s tvrzí, Beranov, Petrovice, Bradlo a dvůr v Jeclově¹²; žena: Amálie Doupovcová z Doupova — † 1565, děti: Vít, Pavel, Kateřina — † 1552; František † 1550¹³), 1565 Pavel (Paul¹⁴; vybudoval papírnu v dnešním M. Beranově¹⁵; † 1590¹⁶), 1579 Vít (Veit¹⁷; při pobělohorských konfiskacích jako protestant přišel o majetek kromě Puklic¹⁸), Hordarové drželi statek Puklice do r. 1666¹⁹.

Znak: Polcený štít. Pravá polovina červená, v ní vztyčený stříbrný beran ke středu. Levá polovina stříbrná, v ní vztyčený zajíc přirozené barvy ke středu. Obě zvířata stojí na zeleném pahrbku v patě štítu. Z korunované kolčí přilby nad štítem vyrůstá klenot: beran vpravo. Přikryvadla červenostříbrná.

PRAMENY A LITERATURA: 1 — 7/VIII—40; 2 — 12/31; 3 — 40/II—441; 4 — 7/VIII—47; 5 — 7/VIII—47; 6 — 45/30; 7 — 7/V—226; 8 — 7/IV—229; 9 — 26/15, SB 283 fol. 115; 10 — 3/15; 11 — 41/198/I; 12 — 31/14, 46; 13 — 12/31; 14 — 12/31; 15 — Šilhan, J.: K dějinám nejstarších papíren v Jihlavském kraji — Vlastivědný sborník Vysočiny 1956, str. 123; 16 — 12/31; 17 — 31/46; 18 — 31/46; 19 — 31/46.

23. HRADIŠŤSKÝ Z HRADIŠŤ

[Hradysský¹, von Hradischt², von Hradisst³]

V Jihlavě se uvádí: Eliška (manželka Baltazara Neumeiera z Wintberka, † 3. 3. 1597⁴, měla náhrobek na jakubském hřbitově v Jihlavě, zde znak obrácený dolů⁵; znak a predikát získal její otec Ondřej — Andreas 18. 4. 1556 v Praze⁶, který byl písařem a později primátorem v Čáslavi⁷).

Znak: Modrý štít, na něm zlatý jelení leb (čelně) osmeráka. Sedláček uvádí hlavu jelena dvanáctěráka přirozené barvy⁸. Nad štítem kolčí přilba s modrozlatou točenicí. V klenotu jelení hlava ze štítu. Přikryvadla modrozlatá.

PRAMENY A LITERATURA: 1 — 26/30; 2 — 30/220/1934; 3 — 26/30; 4 — 2/14; 5 — 5/příloha 6; 6 — 26/30, SB 286 fol. 54; 7 — 40/II—444; 8 — 40/II—444, dále: 43/329; 54/62.

24. HYNEK Z VELÍNOVA

[Hinek, Hynk¹, Hynkonius, Hinconius², z Velimova³, von Welinow⁴, z Velenova]

V Jihlavě se uvádí: Jan, městský písař. Narodil se kolem 1550 v Pacově. Studoval na pražské univerzitě, kde získal hodnost bakaláře. V r. 1577 se stává českým písařem v Jihlavě. Nadaný básník a jeden z nejvýznamnějších jihlavských humanistů. Činný kulturně a politicky. Nově překládá jihlavské horní právo, které 1589 věnoval městské radě, 1595 vydává první zdařilou mapu Moravy. Zastupuje město na všech složitějších jednáních (př. při koupi Trčkovského panství 1596⁵; zasedání zemského sněmu⁶ ap.). 7. 9. 1600 kupuje od Bernarda Srny za 3250 zl. svobodný dvůr v Jeclově⁷. 25. 3. 1591 získává v Praze šlechtictví⁸. Je osobním přítelem nejpřednějších politiků, vědců a umělců své doby. 1619 je zvolen jedním z moravských zemských direktorů. Za aktivní protihabsburskou činnost byl 7. 11. 1622 odsouzen k smrti. Na přímlovu svého přítele

Karla st. ze Žerotína mu byl trest změněn na 2 měsíce vězení a ztrátu poloviny majetku⁹. Uštván morálně i fyzicky, + 28. 9. 1623 v Jihlavě.

Znak: Polcený štít. V pravé zlaté polovině 3 šikmá černá břevna. V levé stříbrné polovině půl červené orlice od středu. Nad štítem otevřená přilbice s korunou. V klenotu dělené rozkřídlené orlí perutě: vpravo stříbrnočervená, vlevo zlatočerná. Přikryvadla vpravo stříbrnočervená, vlevo zlatočerná.

PRAMENY A LITERATURA: 1 — 26/59; 2 — 45/164; 3 — 53/127; 4 — 26/59; 5 — 21/216; 6 — 45/216; 7 — 18/XXXIII—28; 8 — 26/59, SB 12a fol. 294; 9 — 53/127; dále: 20/III—1007; 30/220/1934; 43/100.

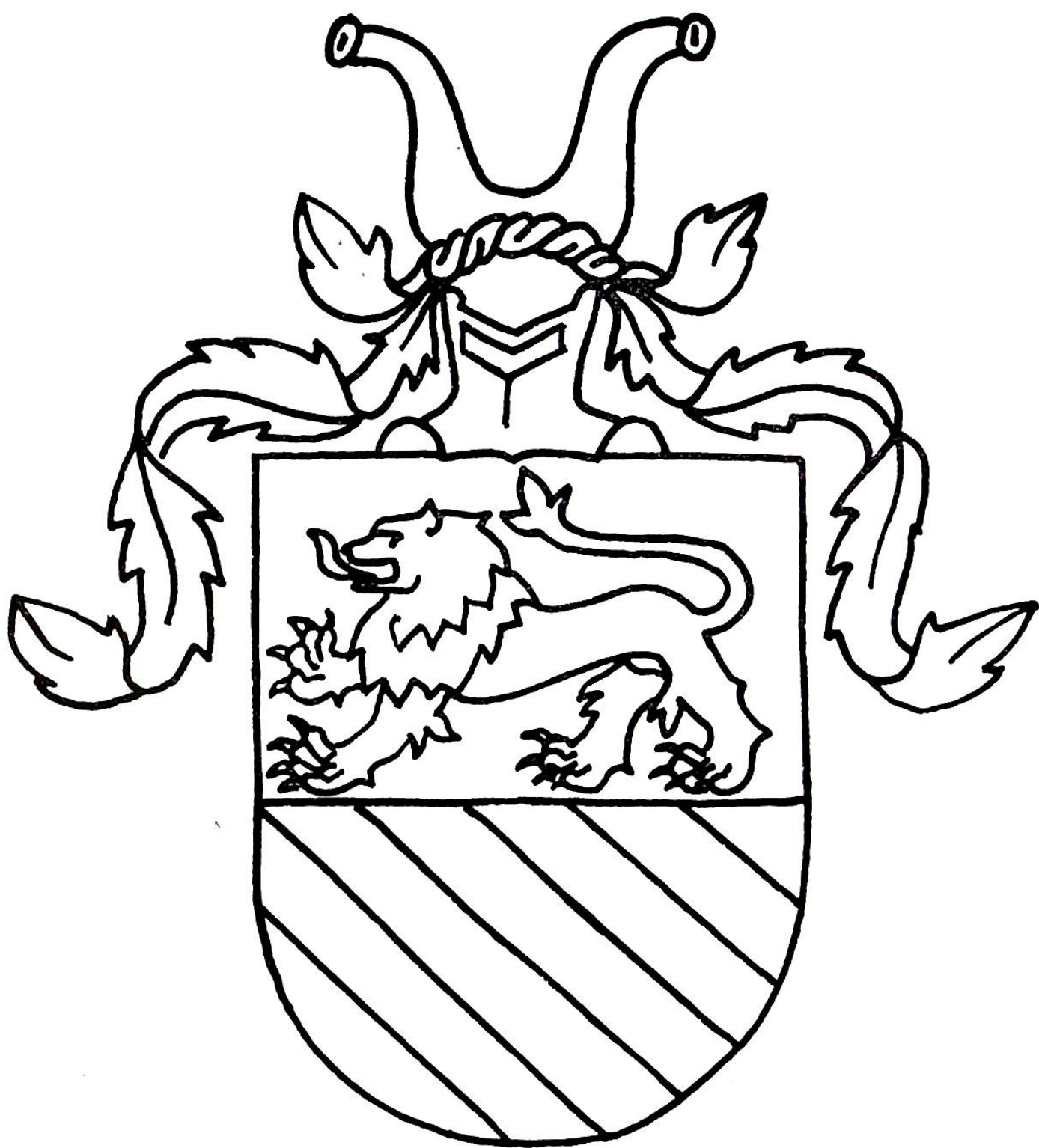
25. IGLAUER Z IGELSFELD U

(Jihlavský¹, Igelfeld², von Igelsfeld³, von Iglfeldt⁴)

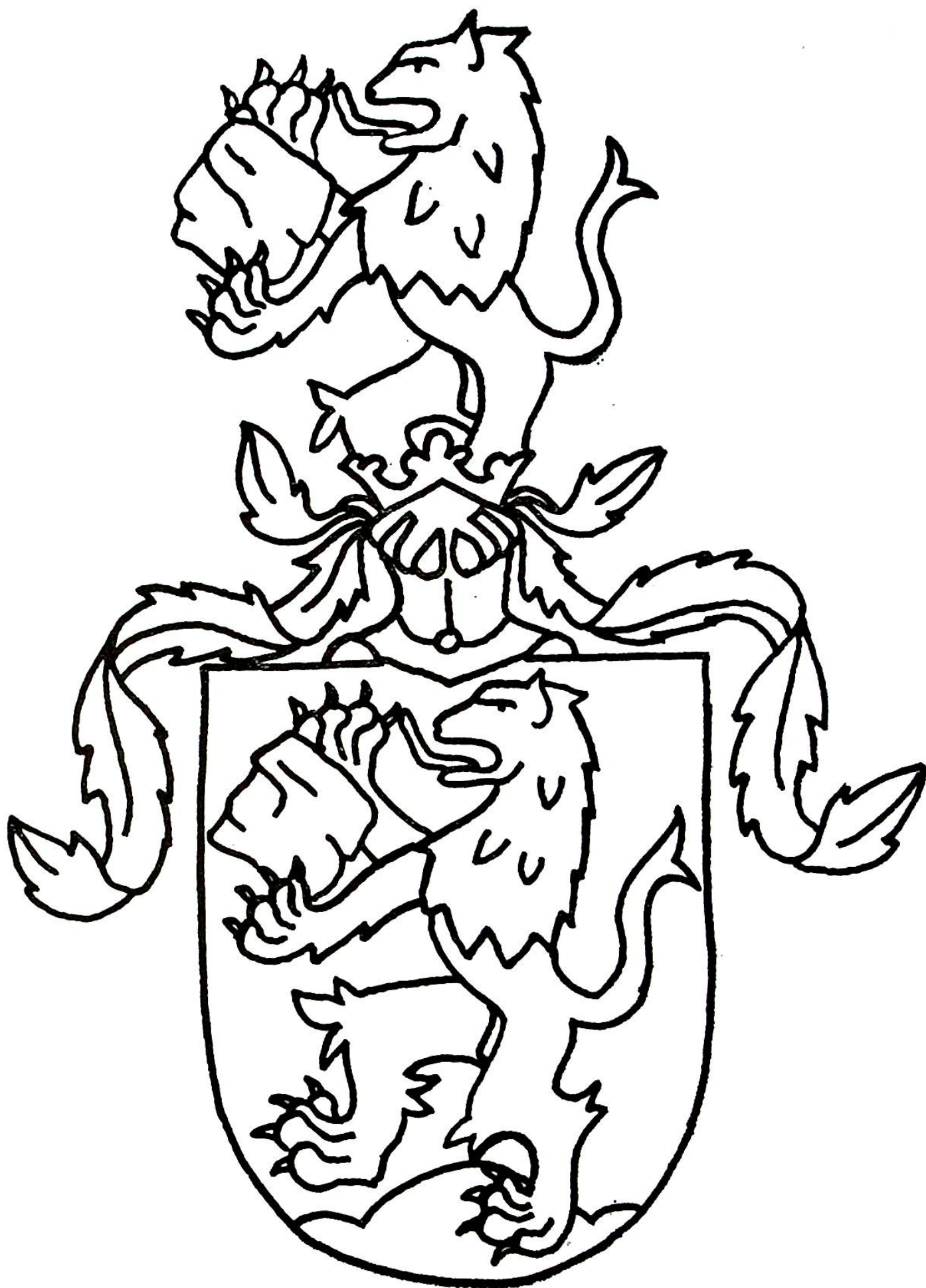
V Jihlavě se uvádí: 1534 Valentin (Valtan; má dům v Židovské ul. — dnes Brožíkova⁵), 1560 Bartoloměj (Bartholomäus; 31. 8. 1560 získává šlechtictví⁶), 1566 Matyáš (Mathes; syn Valentina, vlastní stejný dům⁷), 1595 Jakub (Jacob; má dům v Nonnengasse — dnes Hluboká⁸).

Znak: Kosmo dělený štít. Pravý dolní díl je černý se zlatým břevnem. Levý horní díl je červený se zlatým ježkem vpravo. Nad štítem otevřená přilba s korunou. V klenotu rozkřídlené orlí perutě: vpravo černé se zlatým břevnem, vlevo červené se zlatým břevnem. Nad korunou mezi perutěmi znaková figura (ježek) vpravo. Přikryvadla vlevo červenozlatá, vpravo černožlatá.

PRAMENY A LITERATURA: 1 — 53/375; 2 — 53/375; 3 — 30/220/1934; 4 — 43/103; 5 — 7/VIII—105; 6 — 43/103; 7 — 7/X—171; 8 — 7/XI—226; dále: 29/61.

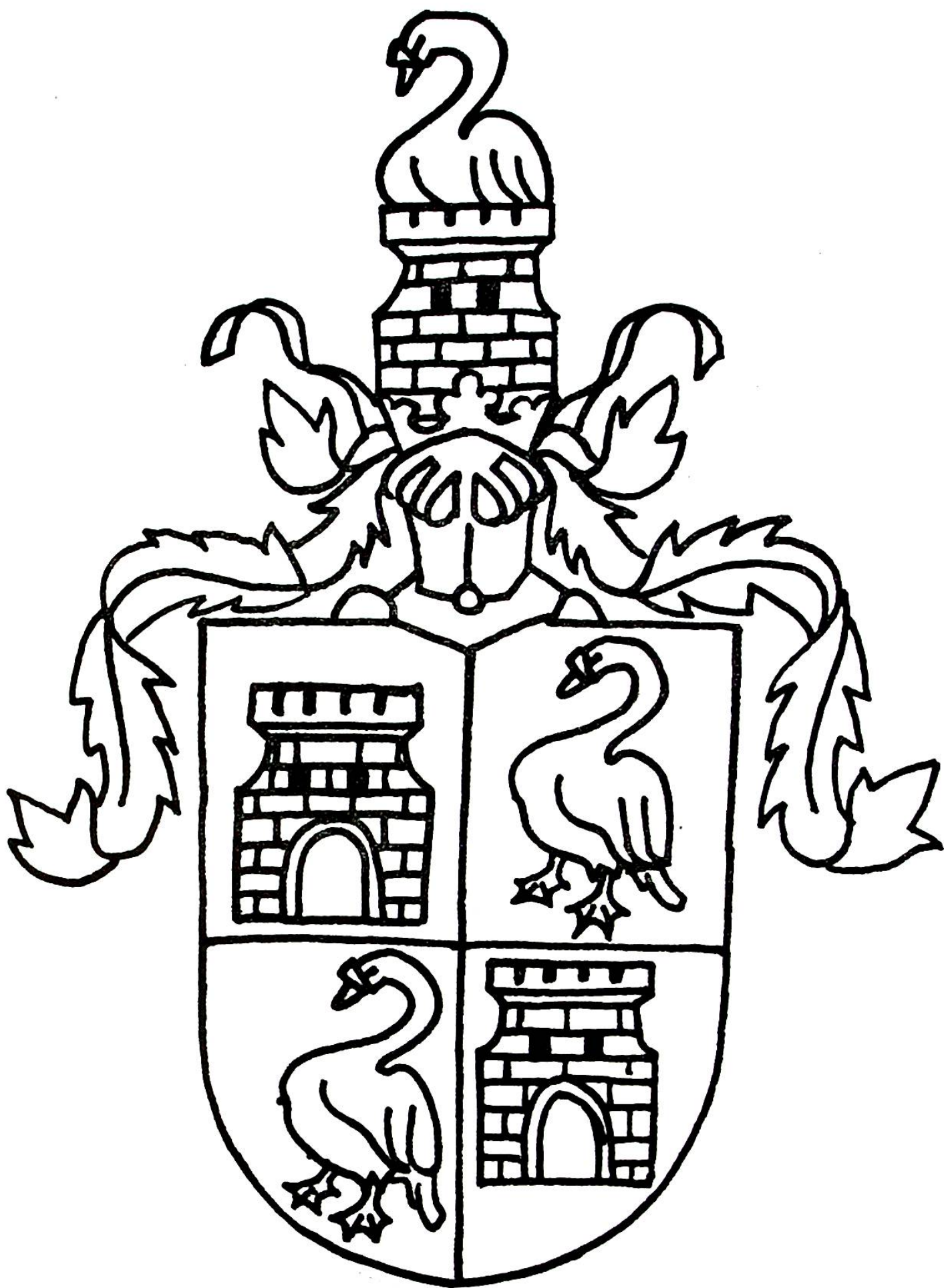
1. z Albrechtů

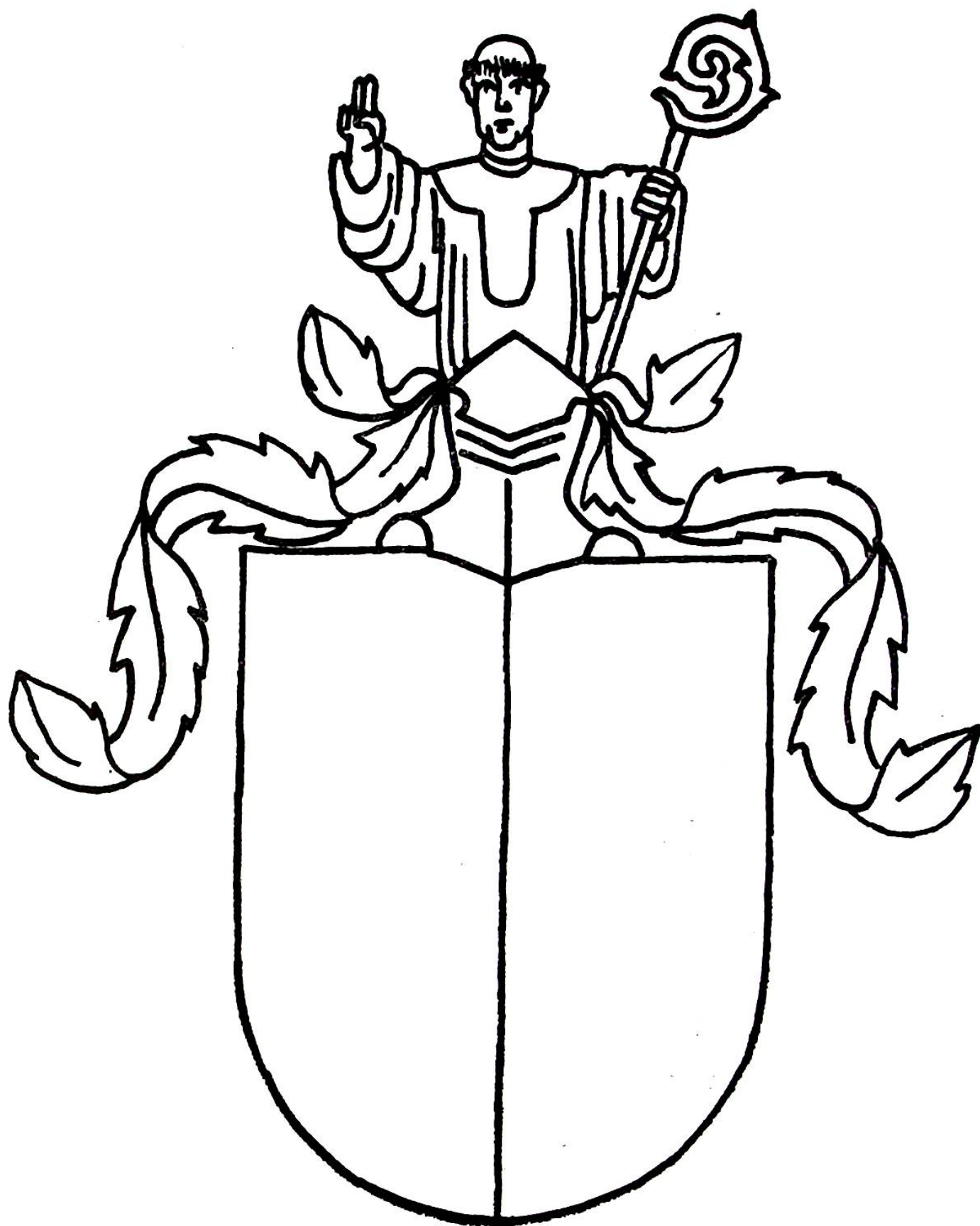
2. Breitnikl z Cornštejna

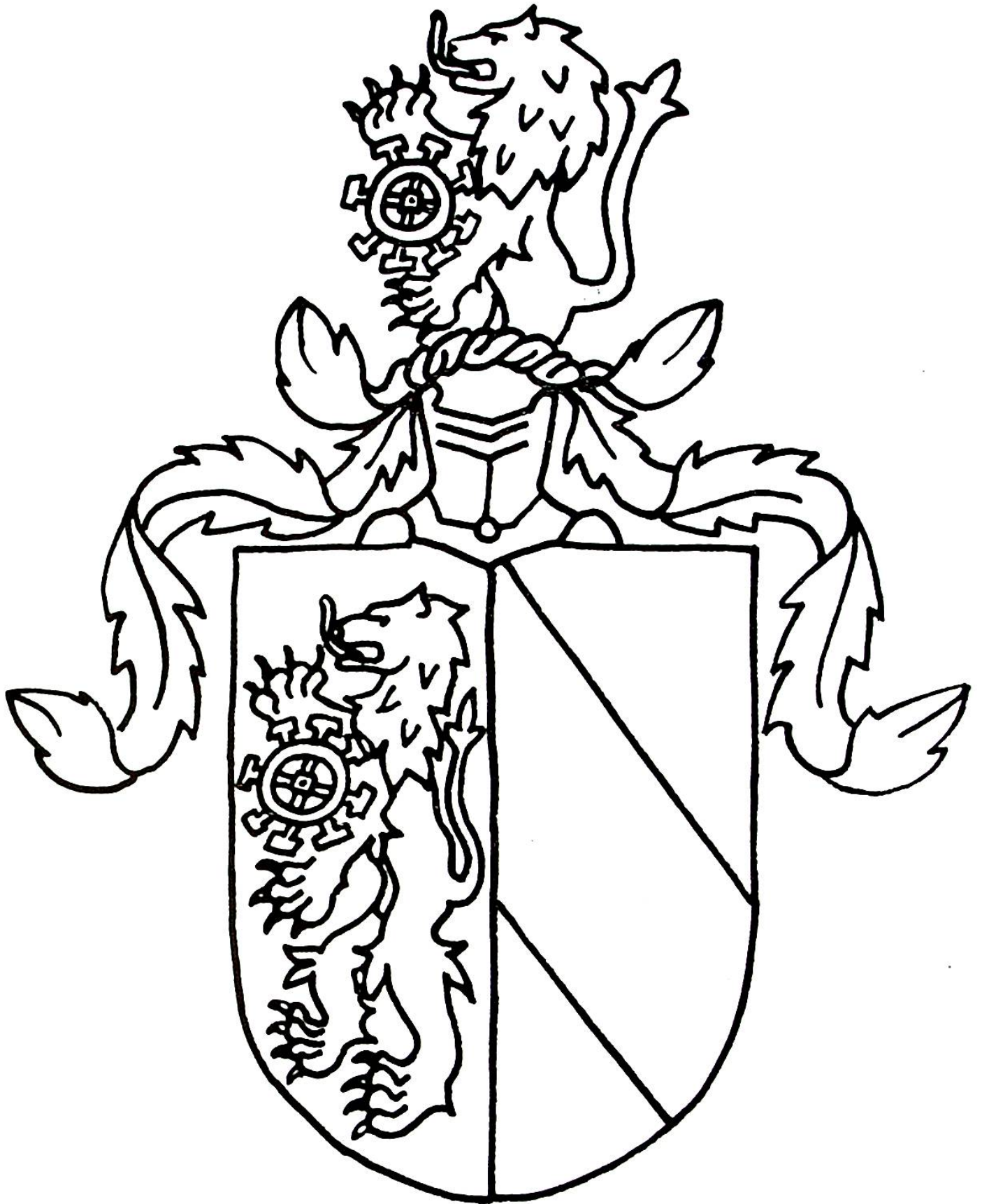
3. Campion z Areny

4. Castrin ze Švanova

5. Dornkreil z Eberharce

6. Edelmüller z Wellsu

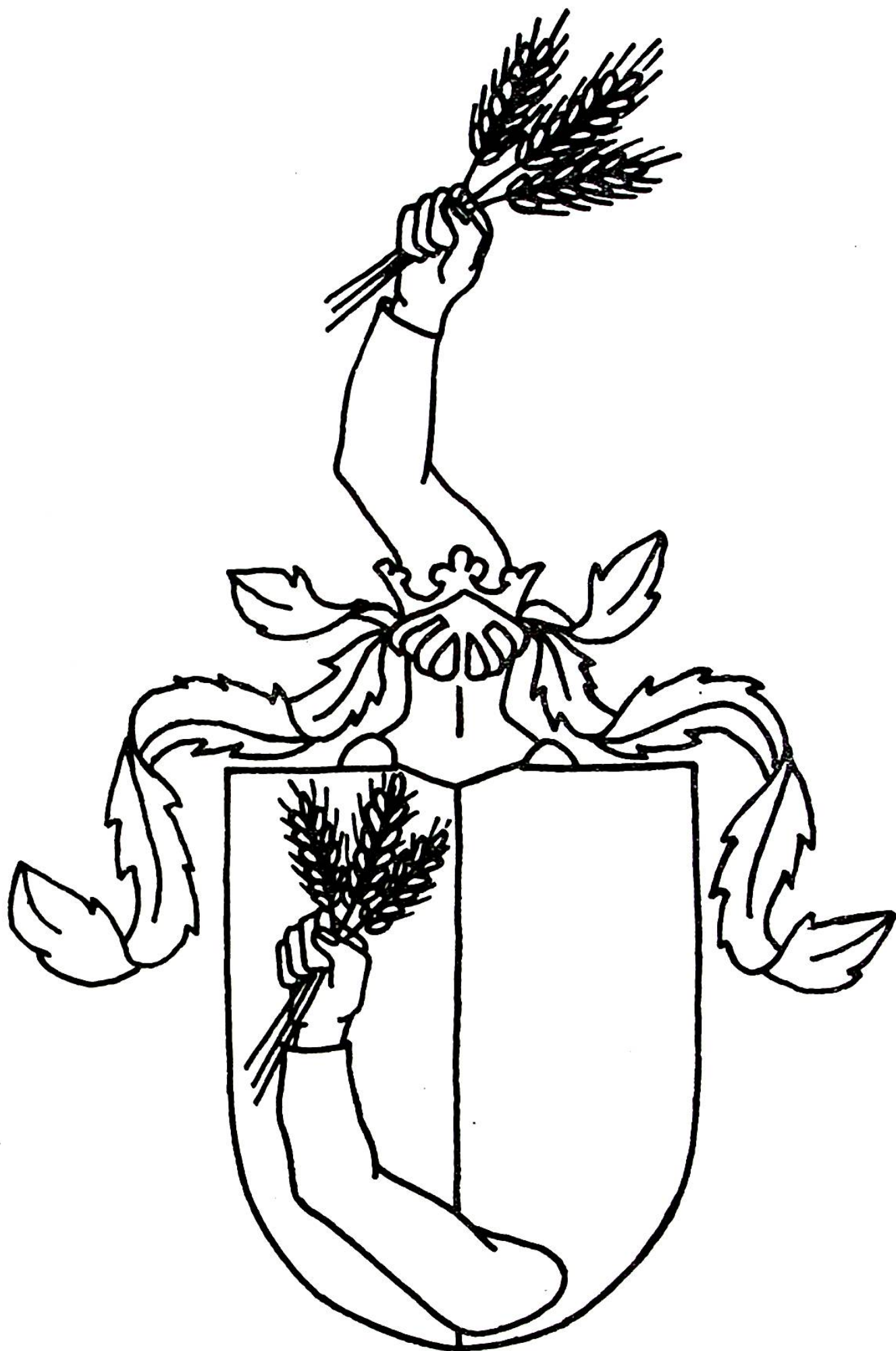
7. a Ertel z Krelova 1728

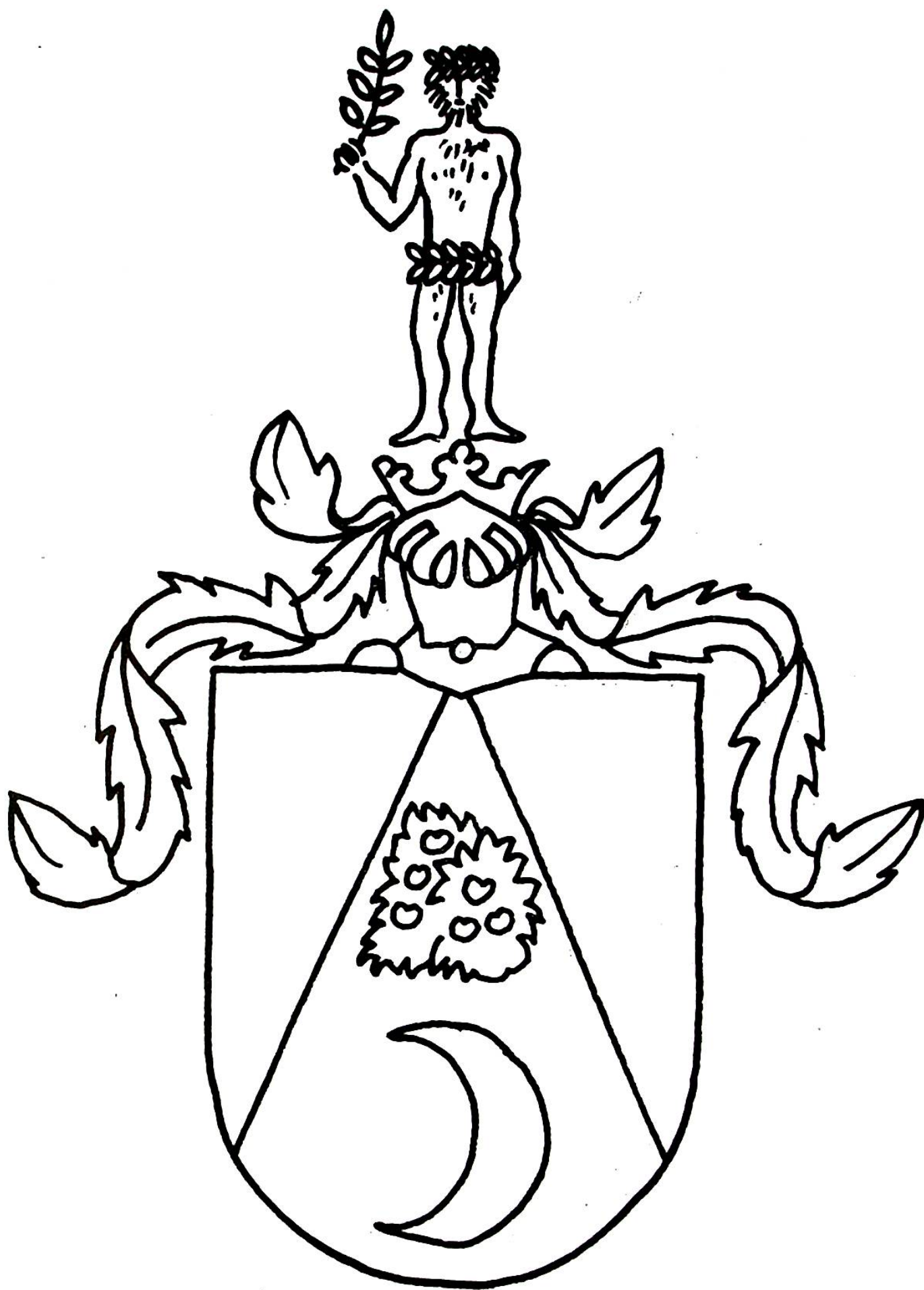
7. b Ertel z Krelova 1784

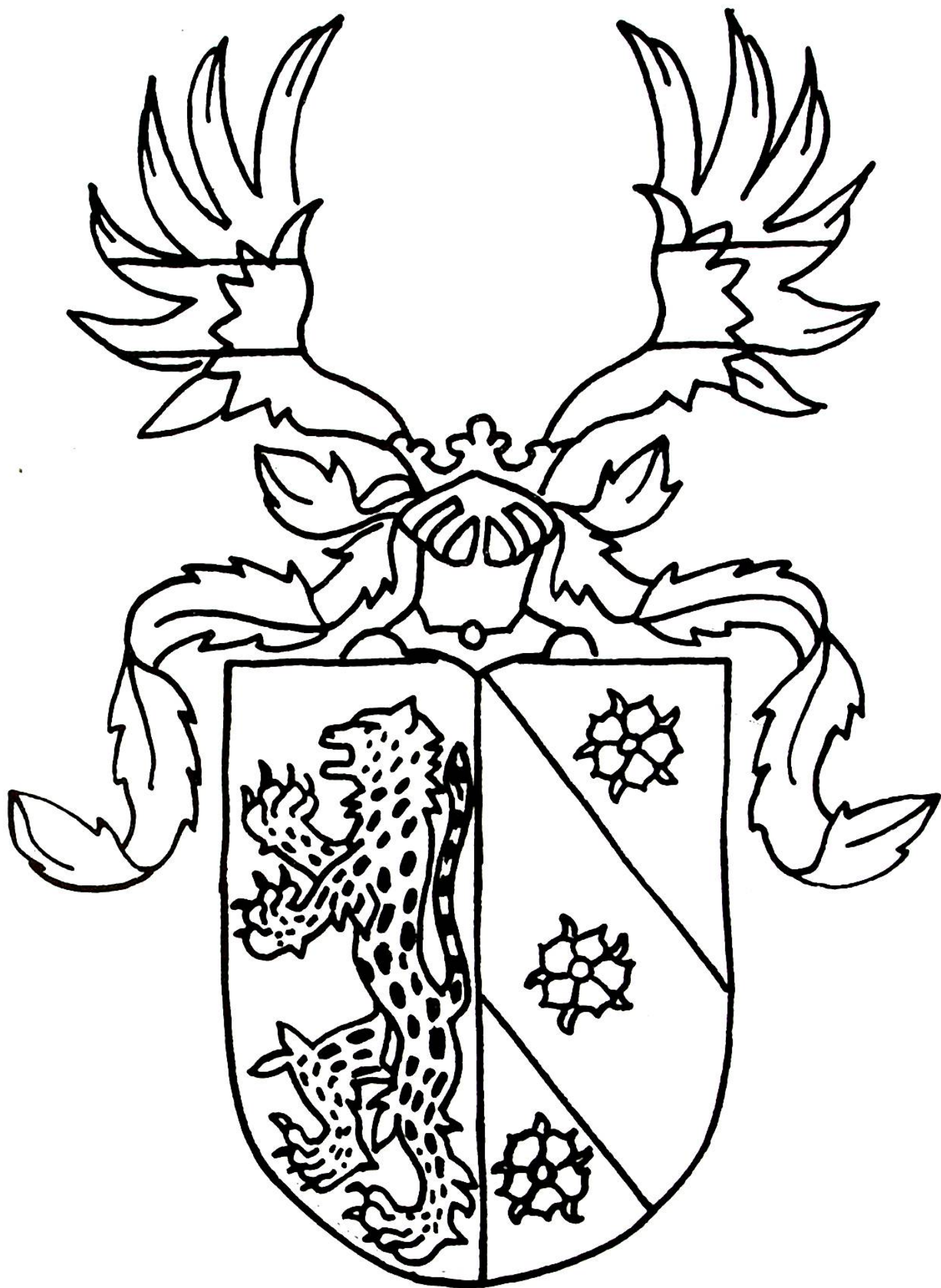
7. c Ertel z Krelova 1793

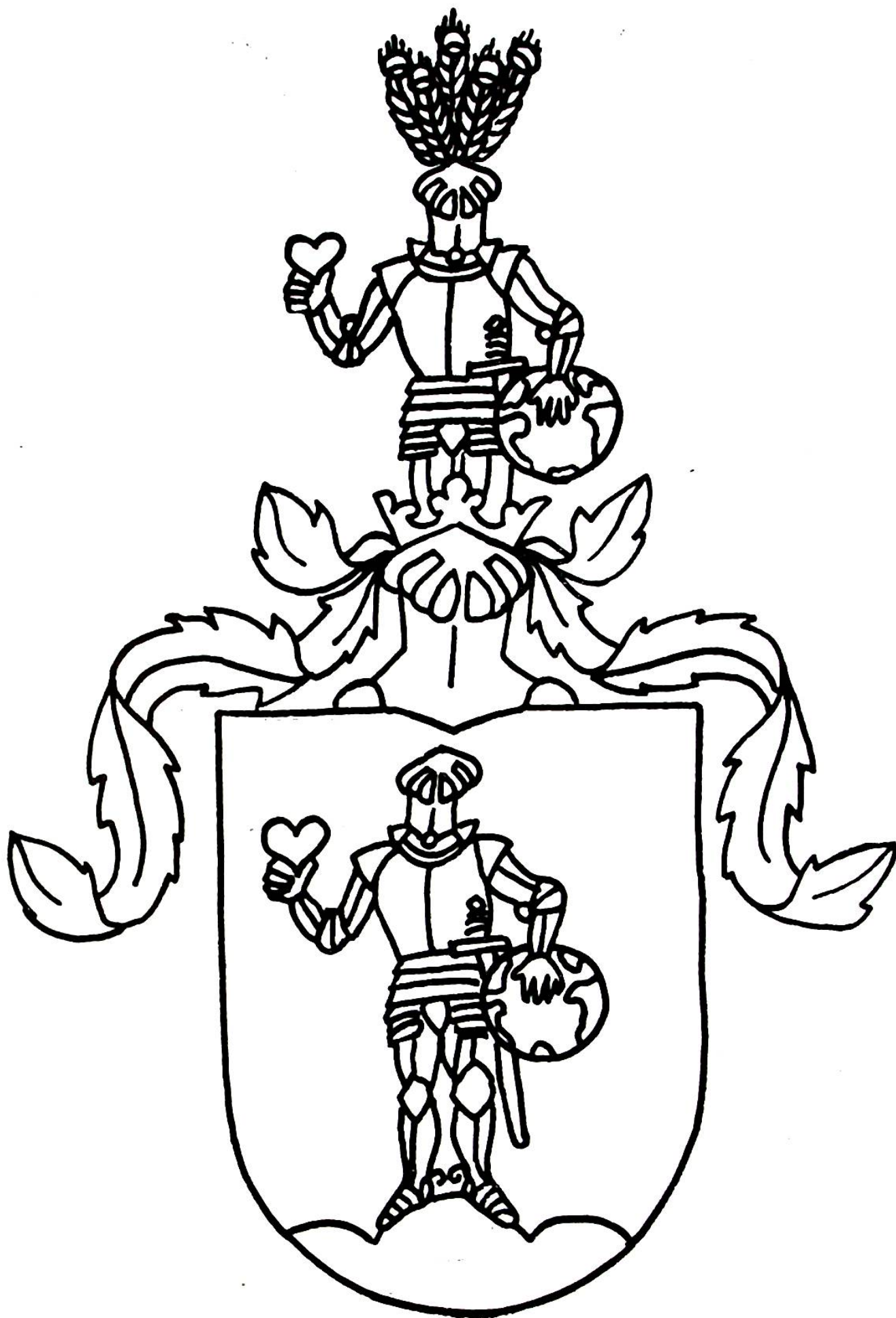
8. Faustgros ze Sachsentálu

9. Fellenbaum z Mannfeldtfellbaumu

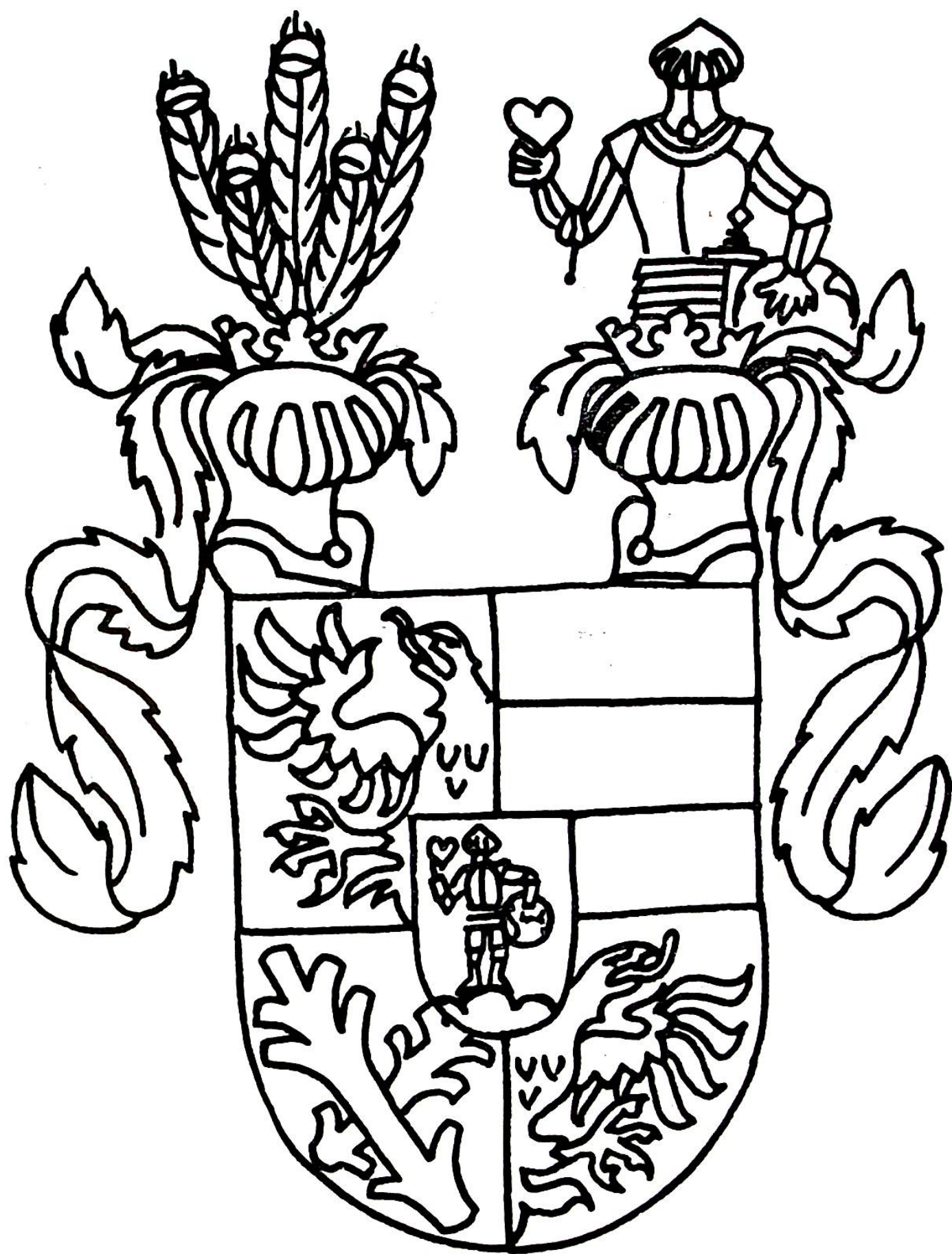
10. Freisichselbst z Freudenbachu

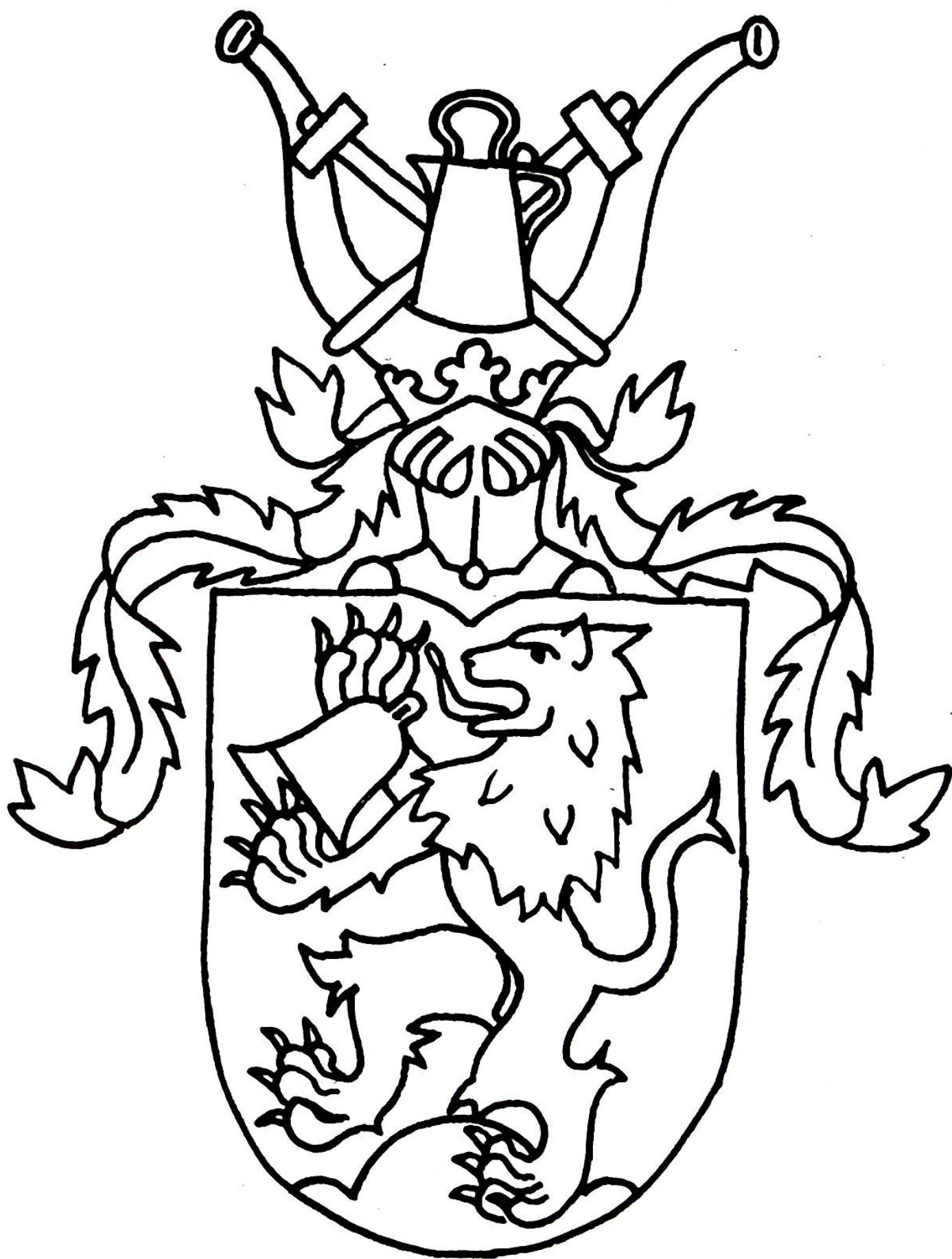
11. a Freisleben z Bischofshofenu 1586

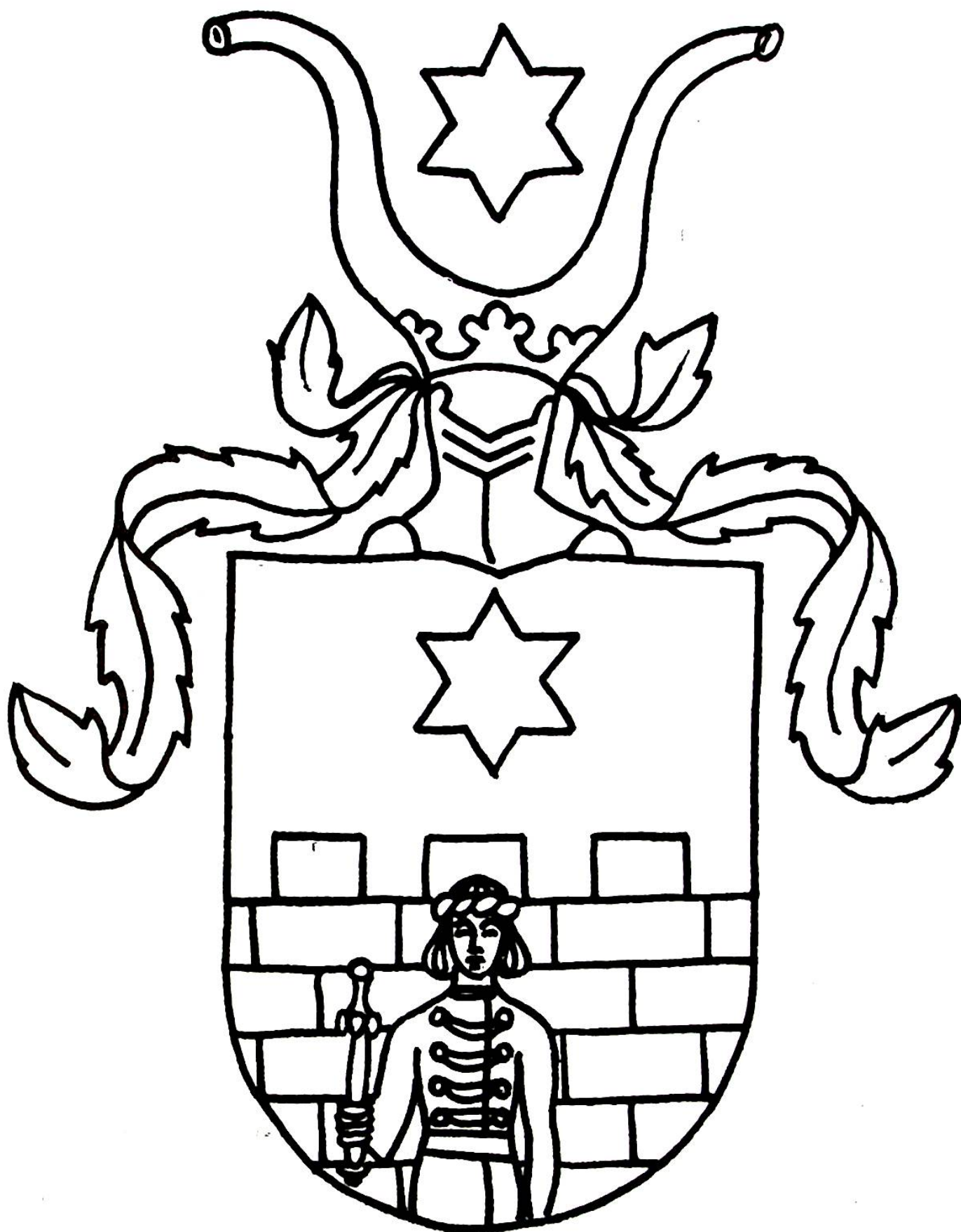
11. b Freisleben z Bischofshofenu 1631

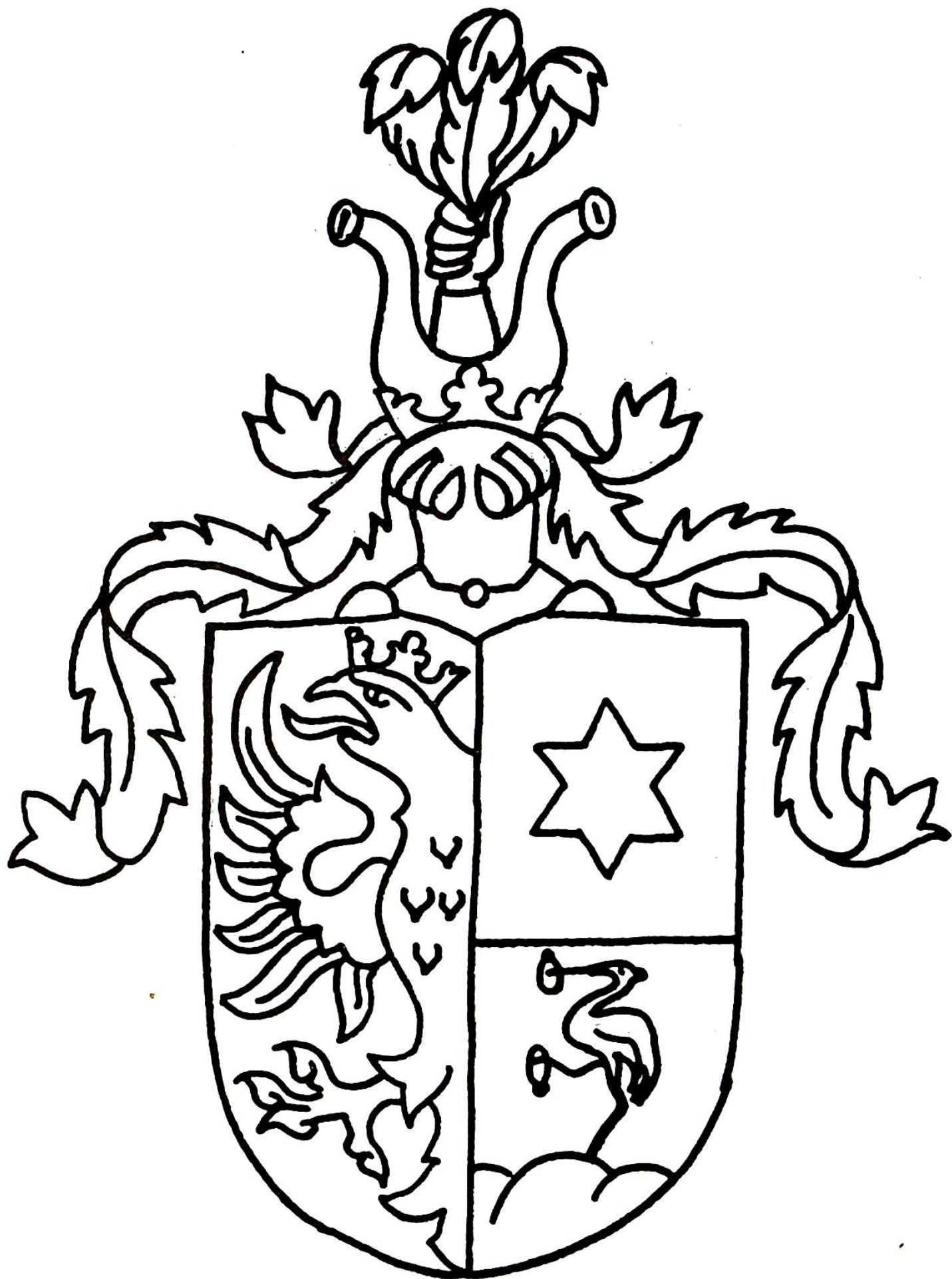
11. c Freisleben z Bischofshofenu 1665

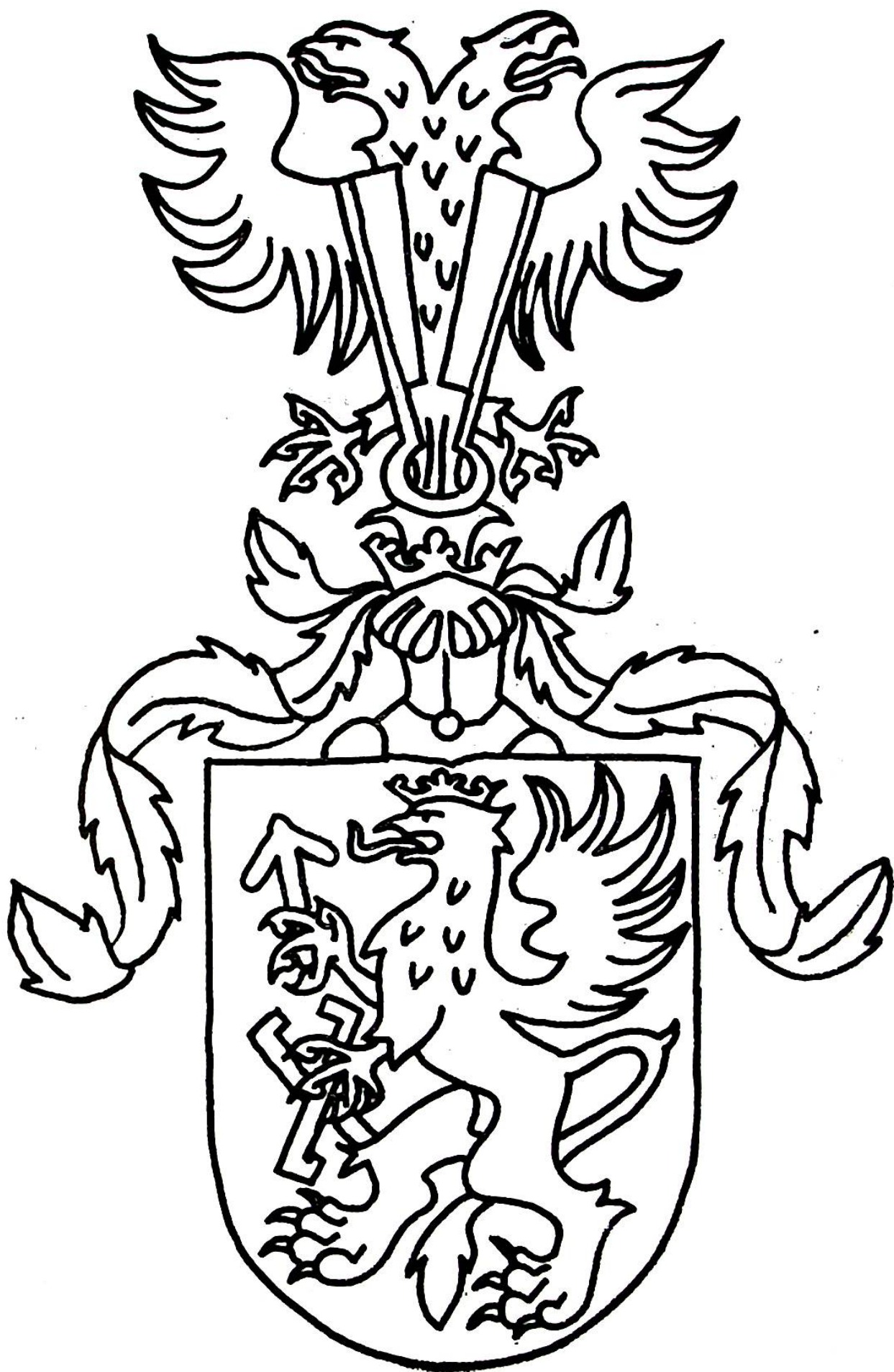
12. Gleixner z Rosenbrunu

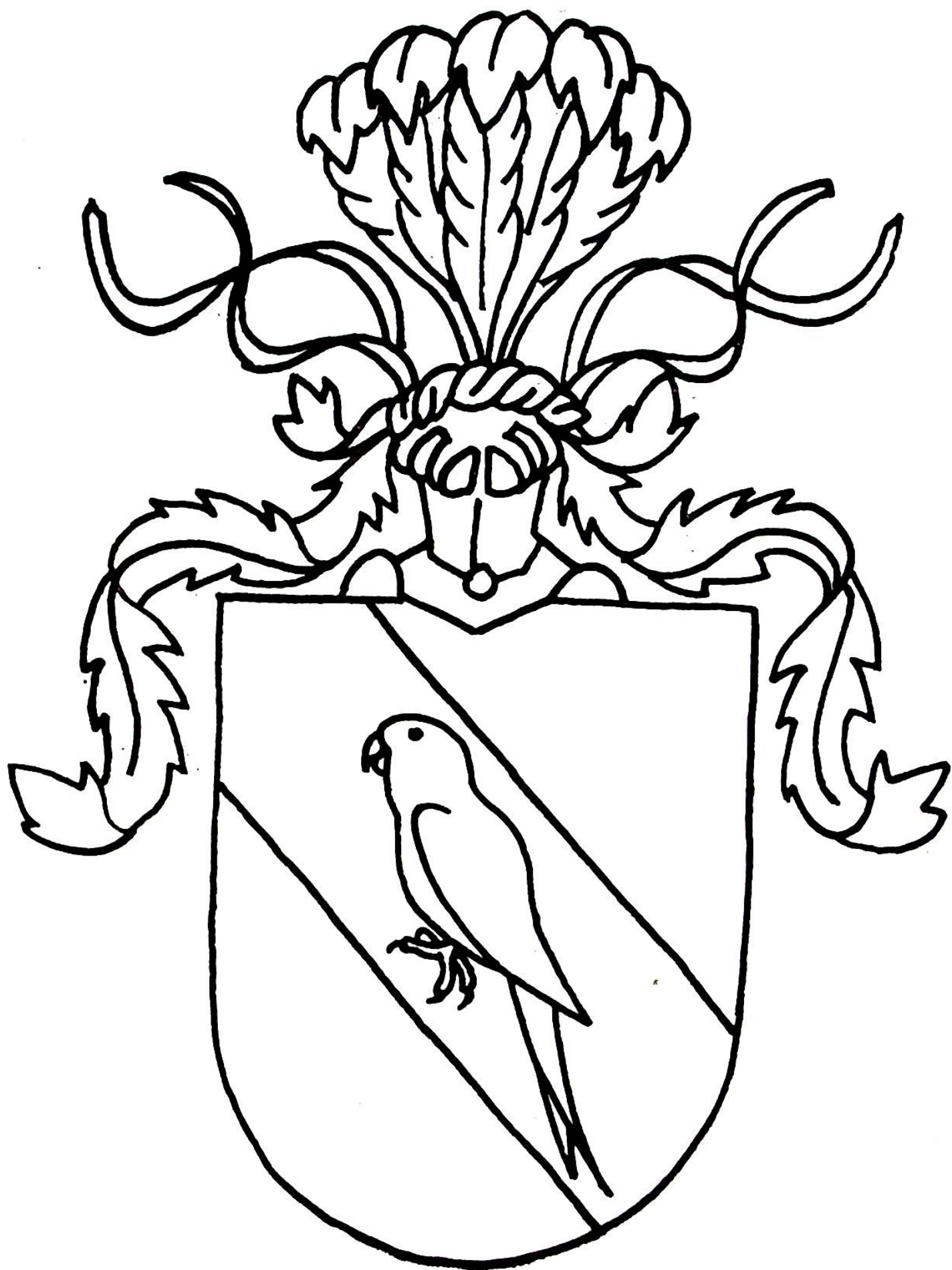
13. Glenk ze Scheibenberka

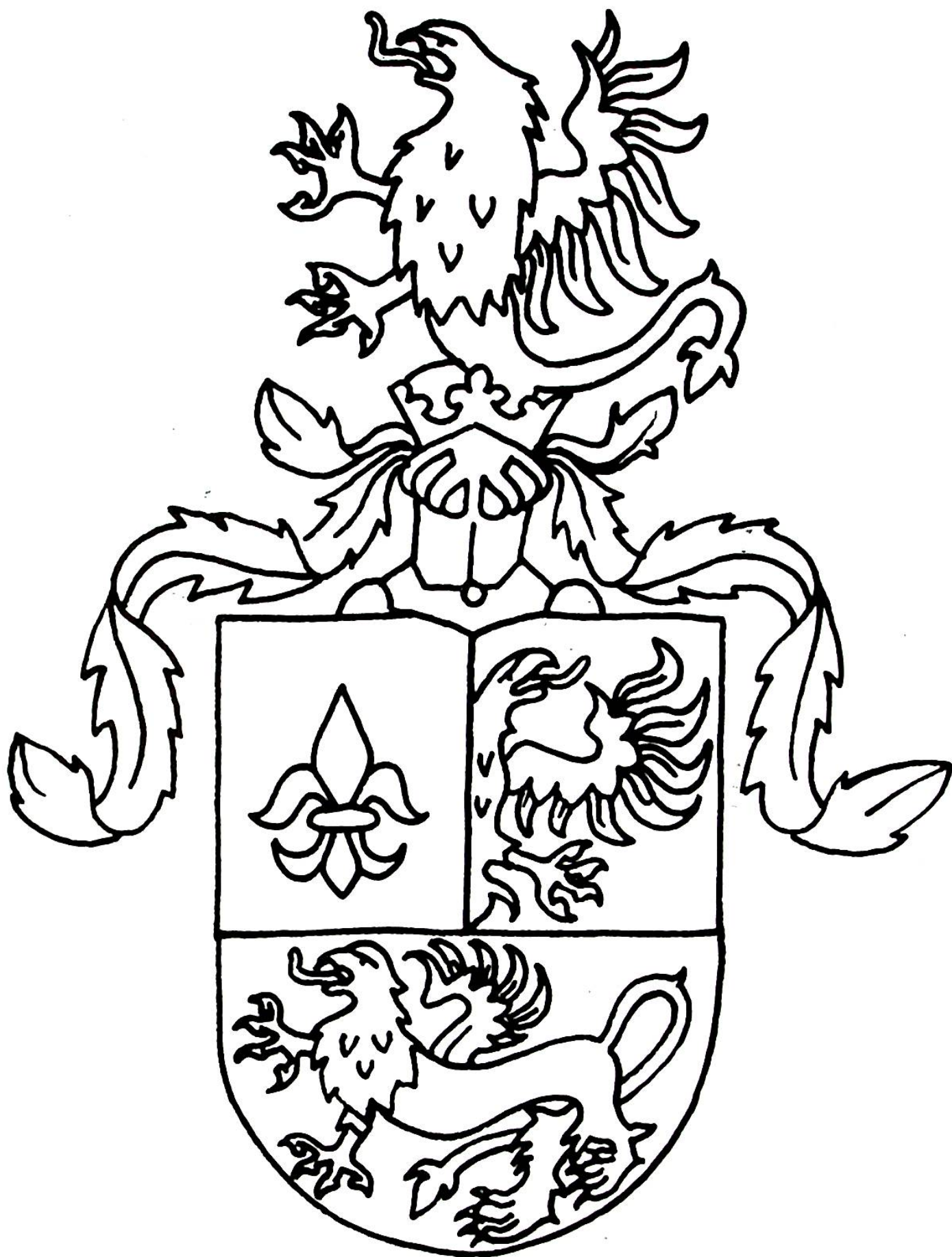
14. Gosko ze Sachsentálu

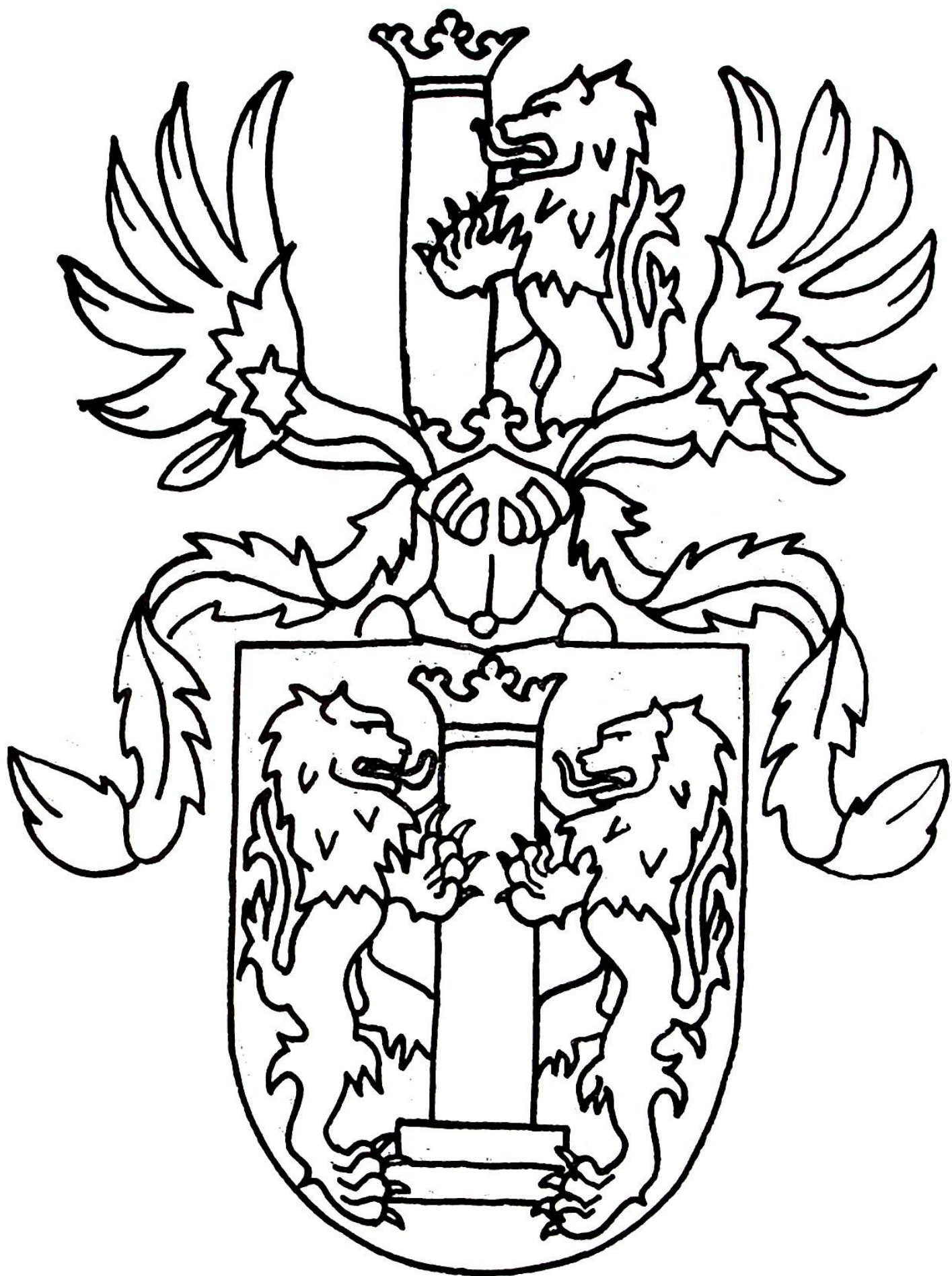
15. z Grasslů

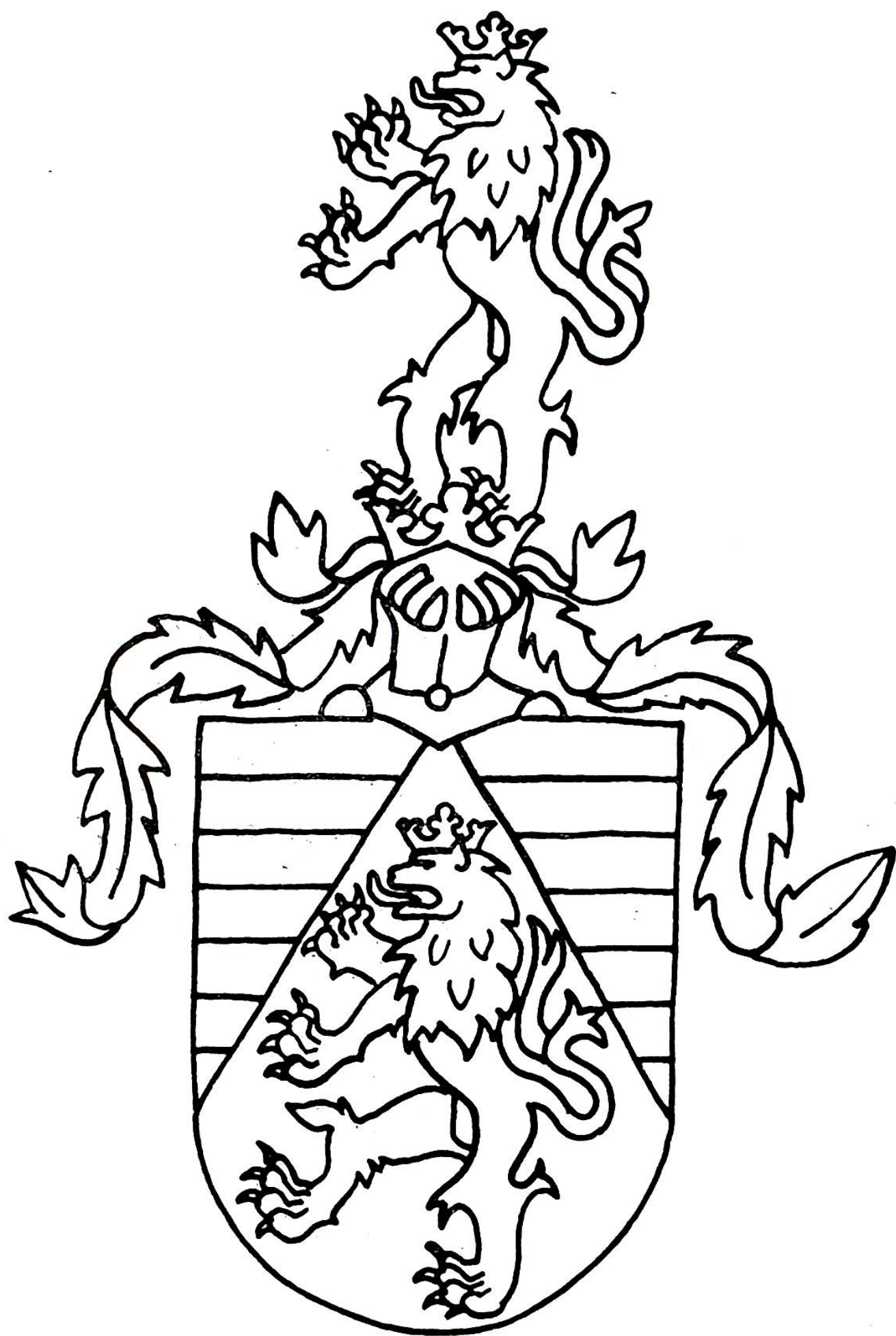
16. Gryn ze Štyrcnberka

17. Hadmer z Greifenberka

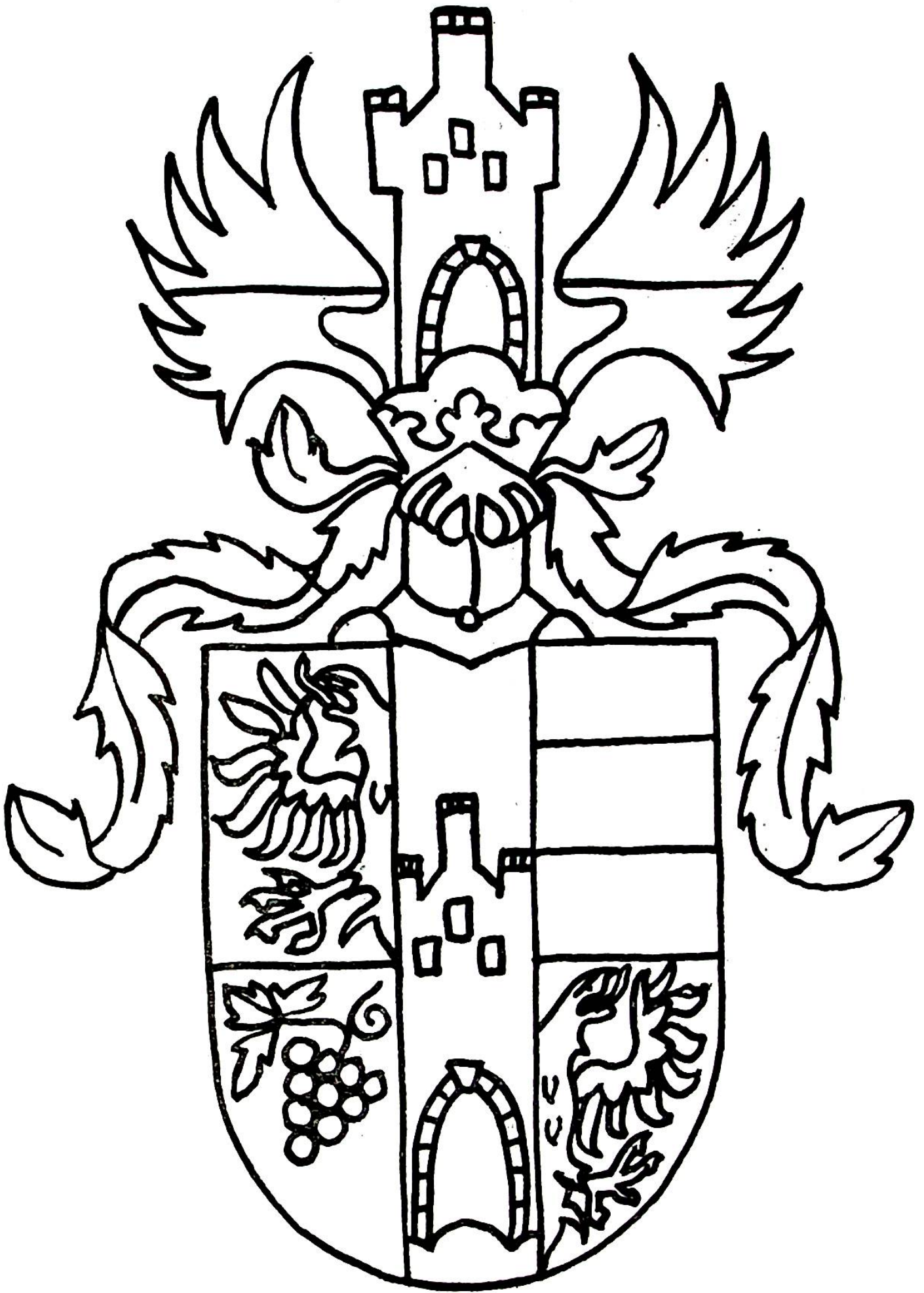
18. Haidler z Bořišova

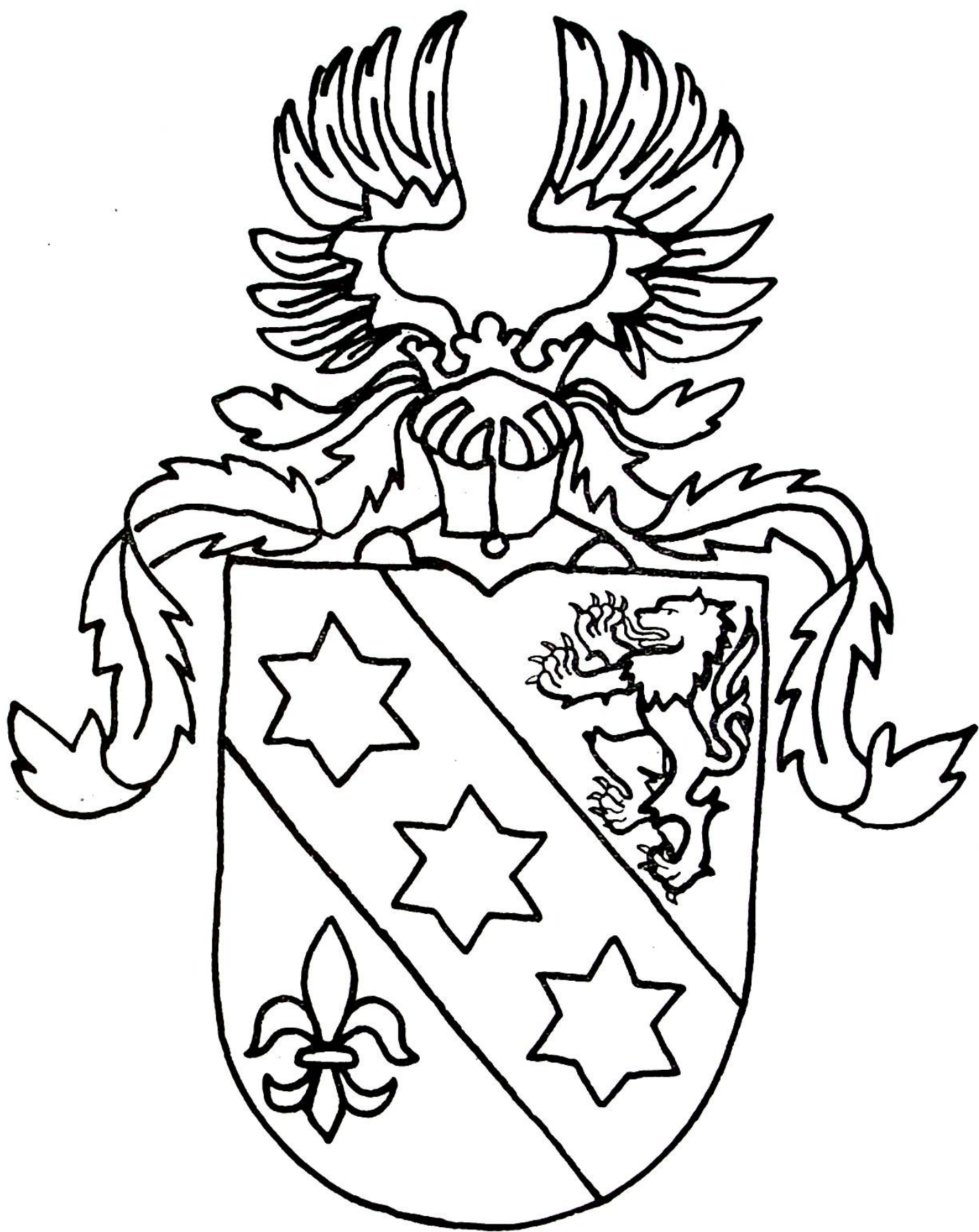
19. a Haidler z Bukova 1616

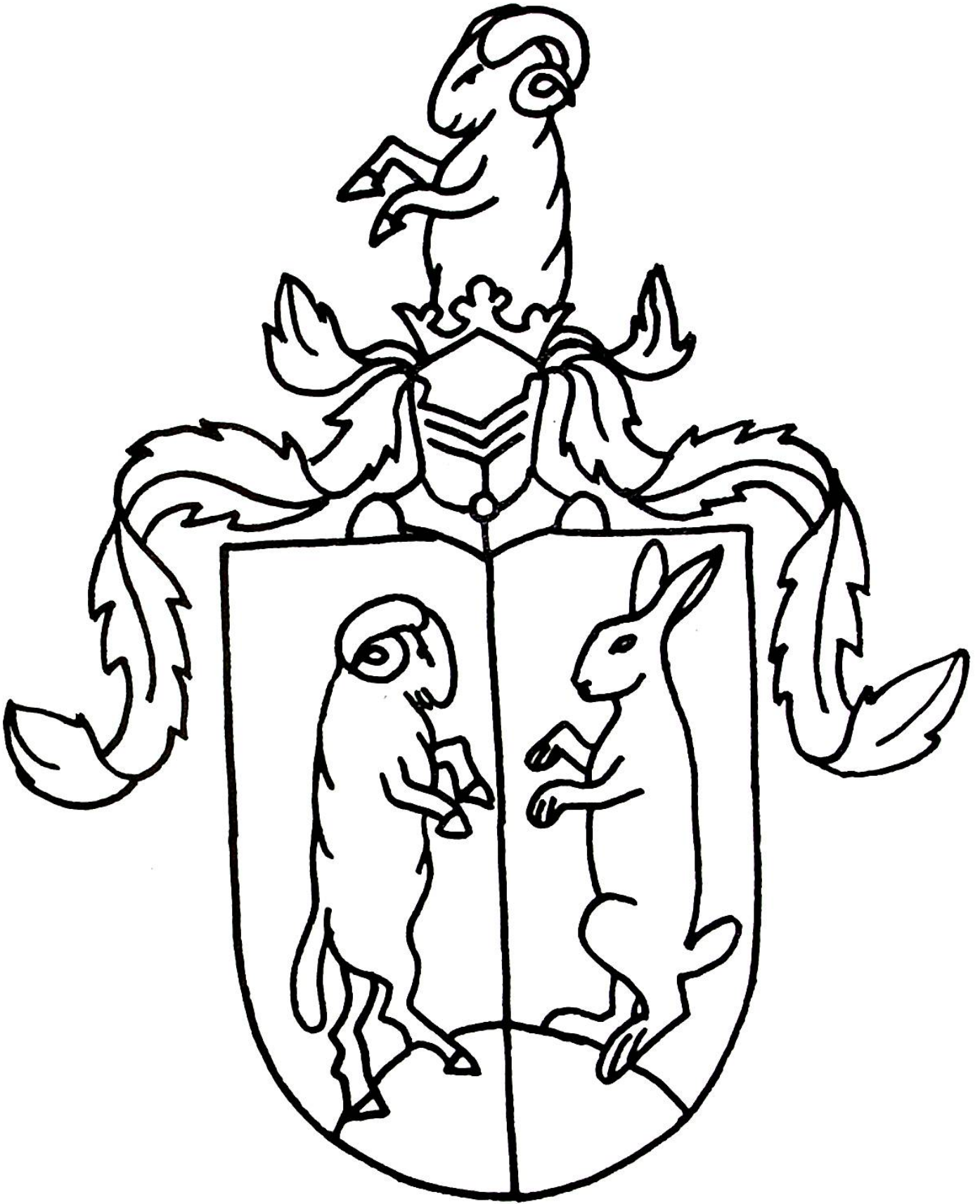
19. b Haidler z Bukova 1632

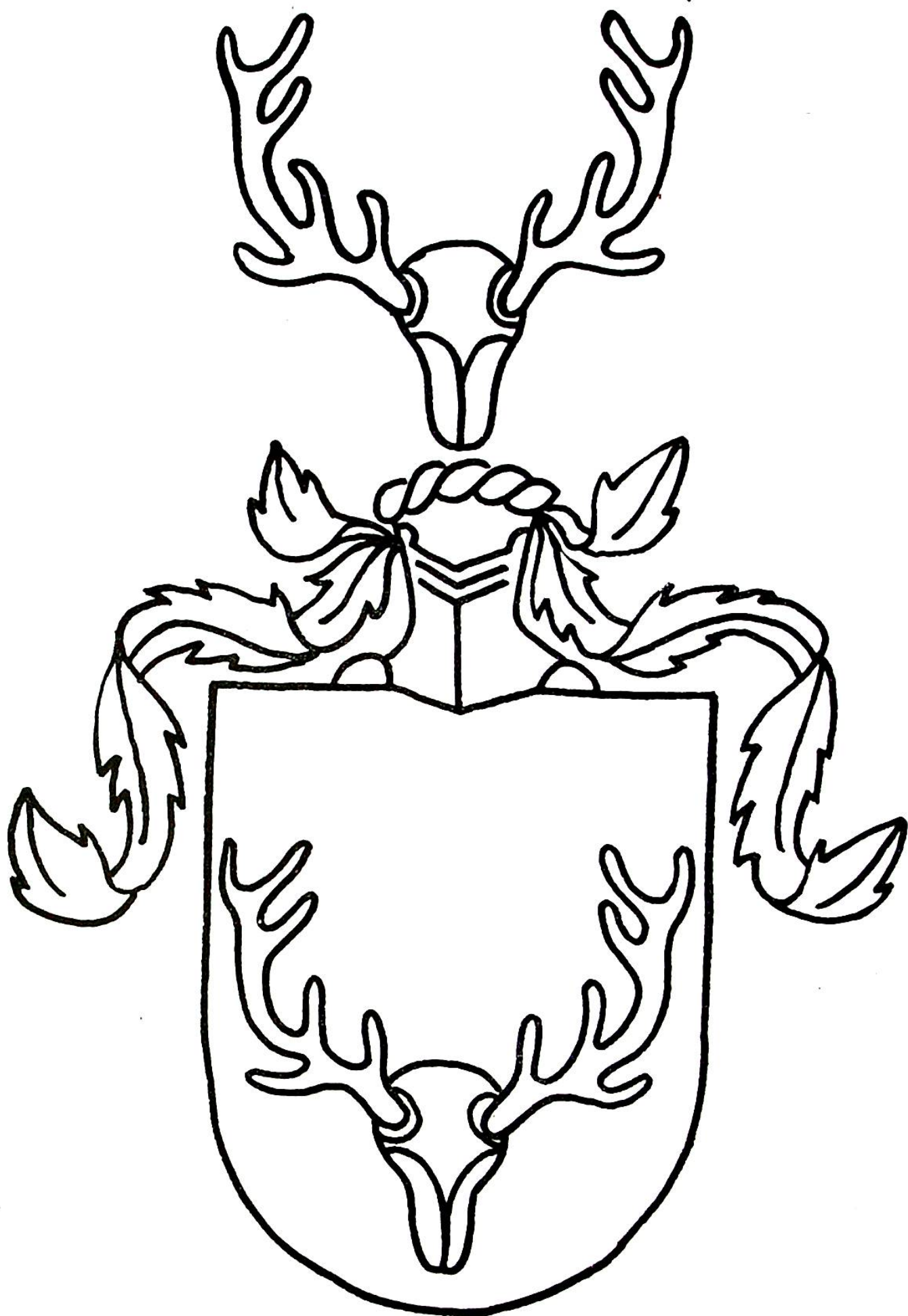

20. Heusser z Brakfeldu

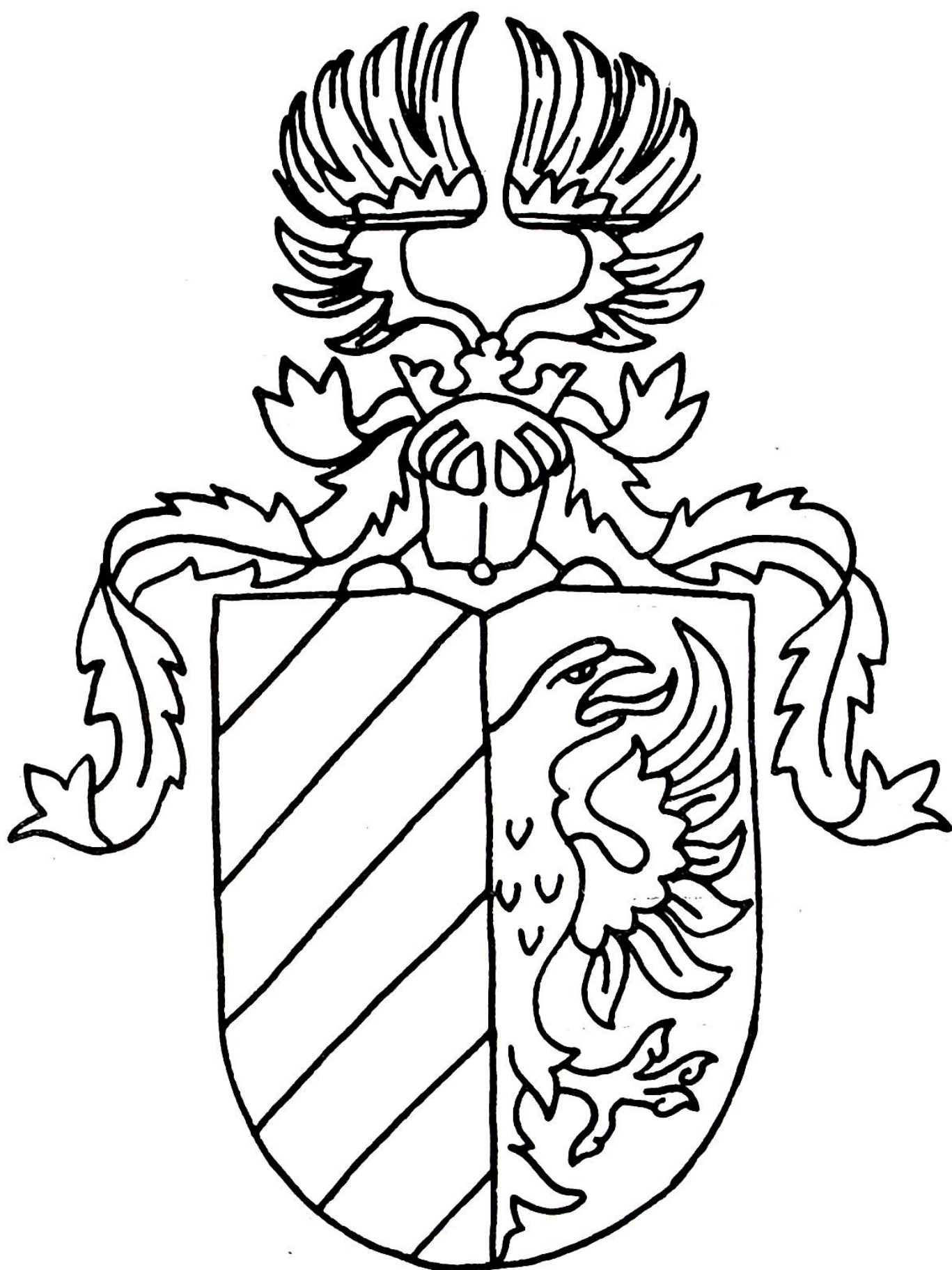

21. Höfer ze Šparberka

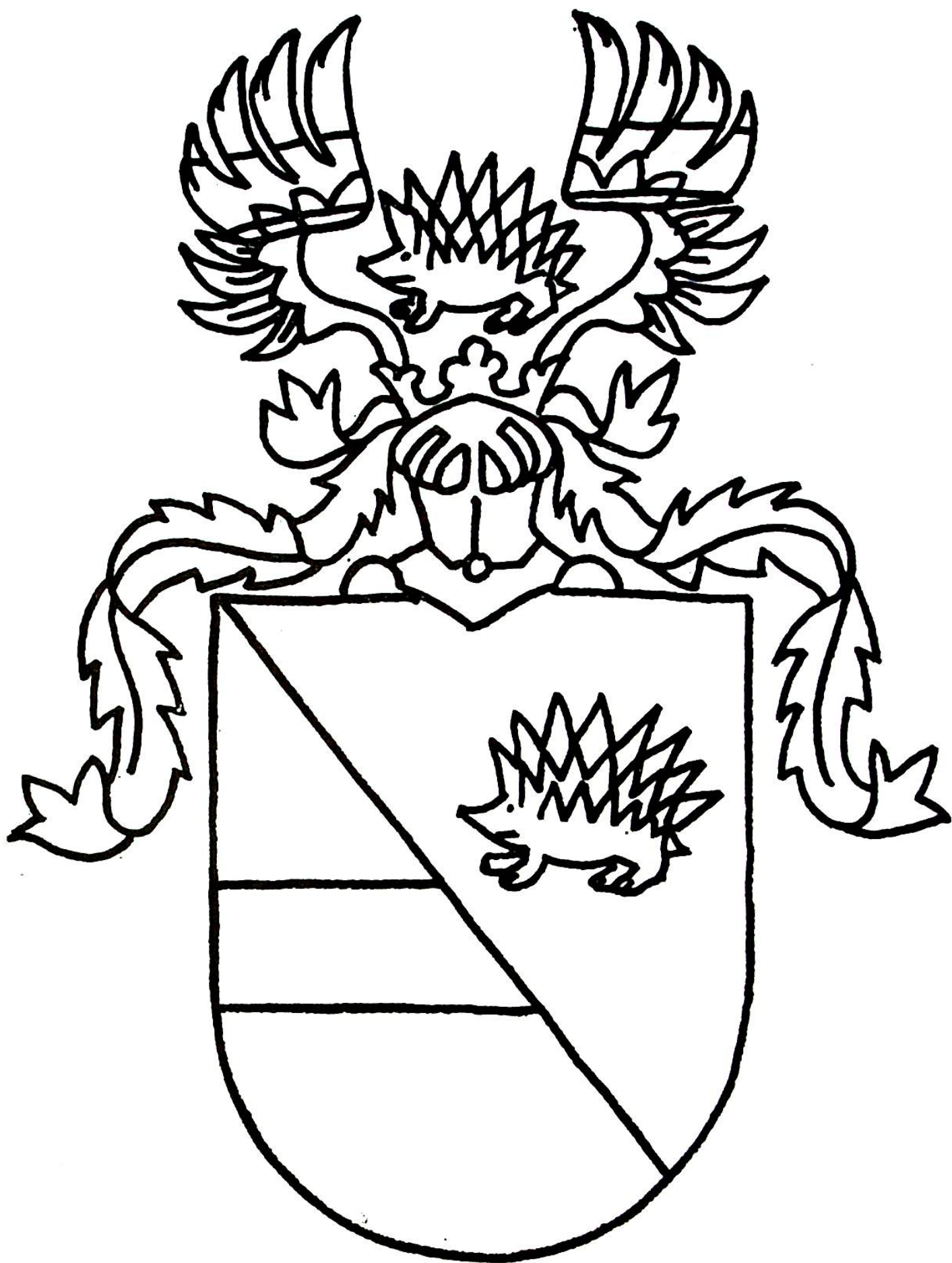

23. Hradištský z Hradišt

24. Hynek z Velínova

25. Iglauer z Igelsfeldu